De Wet vereenvoudiging beslagvrije voet

Een handreiking voor gemeenten

Verbinden Schuldendomein

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
070 373 83 93

info@vng.nl

juni 2025

Inhoud

1. Inleiding ... 4
   1.1. Aanleiding ... 4
   1.2. Doel en scope van deze handreiking ... 4
   1.3. Leeswijzer ... 4
   1.4. Het programma Verbinden Schuldendomein ... 4
   1.5. Hoe houden we contact? ... 5
2. Het wettelijk kader ... 6
   2.1. Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbvv) ... 6
   2.2. Memorie van toelichting ... 8
   2.3. Besluit beslagvrije voet ... 9
   2.4. Regeling beslagvrije voet ... 9
   2.5. Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) ... 9
   2.6. Overige relevante wetgeving ... 10
   2.7. Wetsvoorstel Stroomlijning keten voor derdenbeslag ... 11
3. Gemeente in de rol van beslaglegger ... 13
   3.1. Het beslagproces ... 13
   3.2. Herberekenen van de beslagvrije voet ... 18
   3.3. Overheidsvordering en betalingsvordering ... 18
   3.4. De beslagvolgorde ... 20
   3.5. De coördinerend deurwaarder ... 21
   3.6. De gemeente in de rol van coördinerend deurwaarder ... 23
   3.7. Onderlinge afspraken bij samenloop van beslag ... 24
   3.8. Samenloop van beslag door gemeenten (PW) en CJIB (bestuursrechtelijke premie) 24
   3.9. Bijzondere doelgroepen ... 25
4. Gemeente in de rol van derde-beslagene ... 28
   4.1. Het proces ... 28
   4.2. Maandelijks of jaarlijks afdragen ... 30
   4.3. Afdracht bij een volledige uitkering ... 31
   4.4. Afdracht bij aanvullende bijstand en inkomensvrijlating ... 32
   4.5. Alternatieve vormen van afdracht ... 33
   4.6. Afdracht bij wisselend inkomen ... 35
   4.7. Wijziging van werkwijze afdracht ... 35
5. Gemeente in de rol van schuldhulpverlener ... 37
   5.1. Wgs en het Plan van aanpak ... 37
   5.2. Rekentools schuldhulpverleners ... 37
   5.3. Vrij te laten bedrag ... 37
   5.4. Controleren beslagvrije voet ... 38
6. De positie van de inwoner ... 40
   6.1. Proces, rechten en plichten ... 40
   6.2. Rekentool Burgerportaal ... 41
   6.3. Hardheidsclausule ... 41
7. Stelsel en samenwerking met ketenpartners ... 42
   7.1. Organisatie ... 42
   7.2. Overlegstructuur ... 42

7.3. Rekentools in de keten 43
7.4. Samenwerking in de gemeentelijk (sub)keten 43

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In 2021 trad de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbvv) in werking met als hoofddoel het bestaansminimum van inwoners te borgen. Het programma Verbinden Schuldendomein van de VNG ondersteunt gemeenten bij de implementatie en uitvoering van deze wet. Daartoe zijn in de afgelopen jaren veel verschillende (online) ondersteuningsproducten ontwikkeld, zoals handreikingen, een Q&A en illustraties. Om gemeenten overzicht te bieden, is deze informatie samengebracht in één overzichtelijk naslagwerk: deze handreiking Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbvv).

1.2. Doel en scope van deze handreiking

Deze handreiking wil gemeenten handvatten geven voor het uitvoeren van verschillende onderdelen van de Wvbvv. We doen dit zowel vanuit de rol beslaglegger/invorderaar als die van derde-beslagene. De gemeente kan bij beslaglegging beide rollen vervullen. De inhoud van deze handreiking is gebaseerd op wetgeving, met aandacht voor sociale incasso, integrale (gemeentelijke) samenwerking en de complexe vraagstukken waar gemeenten de afgelopen jaren veel vragen over hadden. Deze handreiking is met name geschreven voor medewerkers die betrokken zijn bij invordering, afdracht en sociaal incasseren, en alle andere professionals die te maken hebben met de beslagvrije voet, waaronder schuldhulpverleners.

1.3. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 schetsen we het wettelijk kader van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbvv), aangevuld met andere relevante wet- en regelgeving die raakvlakken heeft met de beslagvrije voet. Hoofdstuk 3 behandelt de rol van de gemeente als beslaglegger, met aandacht voor de beslagvolgorde, samenloop van beslag, de coördinerende deurwaarder en specifieke doelgroepen. Hoofdstuk 4 gaat in op de rol van de gemeente als derde-beslagene, en belicht vooral het proces en de wijze van afdracht. Hoofdstuk 5 beschrijft de rol van schuldhulpverlener in relatie tot de beslagvrije voet. In hoofdstuk 6 staan inwoners centraal, met aandacht voor hun rol in het proces en de bijbehorende rechten en plichten. Tot slot richt hoofdstuk 7 zich op het bredere stelsel en de samenwerking tussen ketenpartners.
Waar in deze handreiking hij/hem/zijn staat, kunt u ook lezen zij/haar of die/diens.

1.4. Het programma Verbinden Schuldendomein

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft als hoofdambitie om bestaanszekerheid te realiseren voor alle inwoners. Dit is de basis om armoede en schulden te voorkomen en duurzame oplossingen te bieden aan inwoners met financiële zorgen. Zij moeten ervan kunnen uitgaan dat zij de best passende dienstverlening en ondersteuning ontvangen. Met het programma Verbinden Schuldendomein biedt de VNG gemeenten handvatten en ondersteuning bij hun rol en ambities rond het voorkomen en klein houden van schulden, het oplossen van schulden en het ondersteunen en begeleiden van inwoners met financiële zorgen of schulden. Deze handreiking is een van de ondersteuningsproducten van het programma Verbinden Schuldendomein.

Op vng.nl/schulden vindt u meer informatie en een overzicht van alle ondersteuningsproducten van het programma.

Om de gezamenlijke opgave in het schuldendomein zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren, kiezen we voor een integrale aanpak met als basis de routekaart Financiële Zorgen. Met deze routekaart bieden we overzicht en een gemeenschappelijke taal aan gemeenten en ketenpartners. De routekaart is dynamisch: nieuwe ontwikkelingen, praktijkvoorbeelden en geleerde lessen worden continu toegevoegd, gedeeld en overdraagbaar gemaakt. Zo bouwen we samen integraal verder aan optimale dienstverlening voor inwoners in het schuldendomein.

1.5. Hoe houden we contact?

Het programma Verbinden Schuldendomein informeert gemeenten via een periodieke nieuwsbrief over de ontwikkelingen in het schuldendomein. Wilt u de nieuwsbrief ontvangen? Aanmelden kan via dit formulier: Nieuwsbrief Schulden | VNG

Persoonlijk contact? Het programma Verbinden Schuldendomein is van maandag t/m vrijdag voor gemeenten bereikbaar voor vragen en opmerkingen via schulden@vng.nl en tel. 070 373 8232 (van 9.00 uur tot 17.00 uur).

Contact met andere gemeenten? Word lid van het VNG forum Armoede en Schulden. De VNG faciliteert dat gemeenten via dit (besloten) forum ervaringen kunnen uitwisselen en van elkaar kunnen leren.

2. Het wettelijk kader

In 2018 zijn onder regie van het toenmalige kabinet vanuit de Brede Schuldenaanpak vier wetgevingstrajecten gestart rondom schulden en incasso. De ambities waren drieledig: nieuwe schulden voorkomen, bestaande schulden effectiever oplossen en zorgvuldige en maatschappelijk verantwoorde incasso bevorderen.

De vier trajecten zijn:

- Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbvv)
- Gewijzigde Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)
- Adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags)
- Wetsvoorstel Stroomlijning keten voor derdenbeslag (Wskd)

Het wettelijk kader voor de beslagvrije voet wordt gevormd door de Wvbvv, de memorie van toelichting (MvT), het besluit beslagvrije voet (het Besluit) en de regeling beslagvrije voet (de Regeling). Omdat schuldhulpverlening een rol speelt bij beslaglegging, nemen we ook de Wgs mee in dit kader.

Het adviesrecht (Ags) is een opt-in regeling. Gemeenten die daar gebruik van maken kunnen na het uitspreken van het bewind, advies geven of voldoende behartiging van financiële belangen van inwoners ook mogelijk is met een passender en minder ingrijpende maatregel.
De Wskd hangt nauw samen met de Wvbvv, de wetstrajecten dragen samen bij aan de ambitie voor maatschappelijk verantwoorde incasso. Dit wordt in paragraaf §2.7 toegelicht.

In deze handreiking komt ook andere wetgeving aan de orde die raakvlakken heeft met de beslagvrije voet, zoals de Invorderingswet 1990, de Participatiewet, de Wet preferente status kinderalimentatievordering die intrad met 1 juli 2025 en de Wijziging Wet huurtoeslag.

2.1. Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbvv)

De Wvbvv trad op 1 januari 2021 in werking. Hierdoor wijzigde een aantal artikelen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) en de Invorderingswet 1990 (IW 1990). Het besluit beslagvrije voet en de regeling beslagvrije voet houden direct verband met de Wvbvv en werden ook van kracht op 1 januari 2021. De VNG maakte een Impactanalyse | VNG en Effectbeoordeling | VNG naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Wvbvv.

2.1.1. Reikwijdte Wvbvv

De Wvbvv heeft als doel om een uniforme, transparante en eenvoudig te controleren norm te bieden voor het berekenen en vaststellen van de beslagvrije voet. De wet streeft naar meer transparantie voor inwoners en voor schuldeisers.

De Wvbvv is van toepassing bij:

- executoriaal beslag op een vordering tot periodieke betaling die de inwoner op een derde heeft (art. 475b Rv)
- overheidsvorderingen (art. 19 lid 4 IW 1990) (zie ook §3.4)
- verrekeningen (art. 4:93 Awb), tenzij het om inkomensverrekening gaat

In principe valt al het periodieke inkomen onder het beslag, tenzij dit bij wet anders geregeld is. Zo geldt bijvoorbeeld een beslagverbod voor vormen van bijzondere bijstand, studiefinanciering, extra verhogingen of tegemoetkomingen wegens hulpbehoevendheid, overlijdensuitkeringen, tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten. Ook geldt bijvoorbeeld voor toeslagen dat alleen bepaalde partijen hier beslag op mogen leggen. Zo kan alleen de (huidige) verhuurder beslag leggen op huurtoeslag.

De beslagvrije voet is het minimale bedrag dat inwoners bij beslag of verrekening moeten overhouden om van te kunnen leven. Met de beslagvrije voet houden inwoners naast het voldoen van hun financiële verplichtingen ook voldoende middelen over om hun vaste laste te betalen en in hun levensonderhoud te voorzien. Dit is van belang voor de bestaanszekerheid van inwoners. Een te lage beslagvrije voet heeft grote gevolgen, omdat inwoners in dat geval niet meer in de basale kosten van levensonderhoud kunnen voorzien. Dit heeft een groot schulden ophogend effect.

De beslagvrije voet bedraagt in de basis maximaal 95 procent van het maandelijkse inkomen inclusief vakantiegeld (art. 475dc lid 1 Rv). Voor een aantal bijzondere groepen geldt een afwijkende berekening van de beslagvrije voet (zie §3.9).

2.1.2. Rekentool

De kern van de Wvbvv is het eenvoudiger maken van de berekening van de beslagvrije voet. Dit maakt de uitvoering makkelijker voor gemeenten en andere uitvoerende partijen en transparanter voor inwoners. De berekening gebeurt met behulp van een rekentool die gegevens ophaalt uit de UWV Polisadministratie en de basisregistratie personen (BRP). Zo wordt de inwoner zoveel mogelijk ontzorgd. De opgehaalde inkomensgegevens uit de UWV Polisadministratie hebben betrekking op de voorgaande maanden. De uitkomst van de rekentool is een overzicht van de berekende beslagvrije voet, ook wel modelmededeling genoemd (zie §7.3).
Op basis van artikel 475d Rv mag de beslaglegger ook rekenen met het meest recente maandinkomen uit de Polisadministratie, als dat inkomen – bijvoorbeeld door een structurele wijziging zoals een verhoging van het wettelijk minimumloon – een realistisch beeld geeft van het huidige maandinkomen van de inwoner.

2.1.3. Betekenen beslagexploot

Wanneer beslagleggers beslag leggen, zijn zij verplicht om binnen 8 dagen het beslagexploot aan de inwoner te laten betekenen. Gebeurt dit niet, dan kan de voorzieningenrechter van de rechtbank het beslag opheffen (art. 475i lid 1 Rv). Bij beslag op een periodieke vordering (zoals loon of uitkering), moet uiterlijk op het moment van de betekening van het beslagexploot ook de beslagvrije voet worden meegedeeld. Dit gebeurt via de modelmededeling, waarin:

- de hoogte van de beslagvrije voet wordt vermeld
- wordt uitgelegd hoe deze is berekend
- en welke gegevens (zoals uit de UWV Polisadministratie en de BRP) aan de berekening ten grondslag liggen (artikel 475i lid 1 en 2 Rv)

Wanneer een gemeente zelf beslag legt, geldt voor de vaststelling van de beslagvrije voet artikel 475d Rv.

2.1.4. Rollen gemeente

De gemeente kan bij beslaglegging twee verschillende rollen vervullen: die van beslaglegger (invorderaar) of die van derde-beslagene. Deze rollen kennen andere verantwoordelijkheden en werkwijzen (zie §3.1 en §3.2). In de rol van derde-beslagene hebben gemeenten bij het afdragen van beslag, beleidsvrijheid om te bepalen of zij dit maandelijks of jaarlijks doen.

Een gerechtelijke uitspraak in maart 2023, en de beantwoording van de daaropvolgende Kamervragen in augustus 2023, gaven antwoord op de vraag hoe gemeenten de beslagvrije voet op maandelijkse basis kunnen borgen (zie §4.2.2).

2.1.5. Beslagvolgorde

Een ander belangrijk onderdeel in het proces van beslagleggen is de vaste beslagvolgorde op periodiek inkomen dat in beginsel aangehouden moet worden (art. 475c lid 1 Rv). Zie hiervoor §3.5. Op deze beslagvolgorde zijn in de wet ook uitzonderingen opgenomen.

2.1.6. Beslaglegger/Coördinerend deurwaarder

Als meerdere schuldeisers beslag (laten) leggen op het inkomen, dan is er sprake van (smalle) samenloop. Degene die de beslagen per inkomstenbron coördineert en de beslagvrije voet vaststelt is de zogenaamde coördinerend deurwaarder (CDW) (art. 478 Rv). De coördinerend deurwaarder is voor de beslagvrije voet het aanspreekpunt voor zowel de derde-beslagenen als de inwoner. De rol is geïntroduceerd om beslagen zoveel mogelijk te concentreren en daardoor beter te coördineren. De coördinerend deurwaarder is dan ook het (enige) aanspreekpunt als er meerdere beslagen zijn gelegd op een inkomstenbron. Zie §3.6 voor meer informatie.

2.1.7. Duur van de beslagvrije voet

De beslagvrije voet geldt 12 maanden (art. 475d lid 2 Rv) en wordt na het verstrijken van deze termijn opnieuw vastgesteld. De beslagvrije voet wordt eerder opnieuw vastgesteld als de (coördinerend) deurwaarder met redenen omkleed wordt geïnformeerd over een structurele wijziging van omstandigheden die van belang is voor de vaststelling van de beslagvrije voet.

2.1.8. Afwijkende berekening

Voor aantal bijzondere doelgroepen geldt onder bepaalde voorwaarden een afwijkende berekening van de beslagvrije voet (art. 475e Rv). Hier wordt nader op ingegaan in §3.9.

2.1.9. Hardheidsclausule

Inwoners kunnen in uitzonderlijke gevallen een beroep doen op een hardheidsclausule. Hiervoor moeten zij een verzoek indienen bij de Kantonrechter, die beoordeelt of de beslagvrije voet moet worden verhoogd. De hardheidsclausule is bedoeld voor situaties waarin onverkorte toepassing van de regelgeving tot een kennelijk onevenredige hardheid leidt als gevolg van een omstandigheid waarmee geen rekening is gehouden bij de vaststelling van de beslagvrije voet. Gedacht kan worden aan uitzonderlijke noodzakelijke extra kosten die de inwoner niet op andere wijze vergoed kan krijgen. Het beroep op de hardheidsclausule is bedoeld voor uitzonderlijke, individuele situaties (zie §3.3 en §6.3).

2.2. Memorie van toelichting

De memorie van toelichting (hierna: de MvT) geeft uitleg bij het wetsvoorstel en maakt ook onderdeel uit van het wettelijk kader. De MvT kan worden geraadpleegd voor meer duidelijkheid over de achtergronden, bedoeling en uitleg van de artikelen van de Wvbvv.

2.3. Besluit beslagvrije voet

Het Besluit beslagvrije voet (hierna: het Besluit) is een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), die hoort bij de Wvbvv. Hierin is een aantal wettelijke regels van de Wvbvv verder uitgewerkt, zoals de berekening van (de reële afspiegeling van het) belastbaar inkomen, de wijze van ophoging van de beslagvrije voet bij een woning zonder huurtoeslag, het verminderen van de beslagvrije voet en welke gegevens de modelmededeling bevat.

2.4. Regeling beslagvrije voet

De Regeling beslagvrije voet (hierna: de Regeling) is een ministeriële regeling. In de Regeling is als bijlage 1 een overzicht van de woonlandfactor opgenomen. Deze is van toepassing als inwoners een vaste woon- of verblijfplaats hebben buiten Nederland. In bijlage 2 van de regeling vindt u de modelmededeling. Voor gemeentelijke beslagleggers is het belangrijk om te beseffen dat aanvullende of afwijkende gegevens, indien van toepassing, handmatig in de rekentool moeten worden ingevoerd.

Voor inwoners is het van belang de modelmededeling zorgvuldig te controleren. Kloppen de gegevens niet? Dan kunnen zij dit binnen 4 weken doorgeven aan de beslaglegger. In dat geval wordt de beslagvrije voet met terugwerkende kracht aangepast vanaf het moment dat het beslag is gelegd (artikel 475i, derde lid, Rv).

2.5. Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)

Naast de rol van beslaglegger en derde-beslagene, vervult ook de schuldhulpverlening een belangrijke rol bij beslaglegging. De Wgs verplicht gemeenten om schuldhulpverlening toegankelijk te maken voor haar inwoners, met maatwerk en een integrale aanpak als centraal uitgangspunt. In dat kader zijn gemeenten verplicht om een beleidsplan op te stellen dat richting geeft aan de integrale schuldhulpverlening aan de inwoners van zijn gemeente (art. 2 Wgs).

Na het eerste gesprek met de inwoner waarin de hulpvraag wordt vastgesteld, volgt een toelatingsbeschikking. Onderdeel daarvan is het Plan van aanpak (art. 4a lid 1 onder a Wgs). Hierin wordt tenminste de beslagvrije voet (bedoeld in de artikelen 475c tot en met 475e Rv) in acht genomen. Op die manier wordt de bestaanszekerheid van inwoners gewaarborgd.

Ook bij vroegsignalering speelt de beslagvrije voet een rol. Een mogelijke actie bij vroegsignalering is het controleren of de beslagvrije voet juist is berekend. Als dat niet het geval is kan de inwoner de beslaglegger verzoeken om een herberekening van de beslagvrije voet. Gemeenten vervullen dus verschillende rollen in het proces van beslaglegging.

Het is van belang dat de verschillende afdelingen goed samenwerken om zo de integrale hulpverlening aan inwoners met schulden te versterken en als één overheid te acteren, zie hiervoor ook §7.4. Meer informatie vindt u op onze website over gemeentelijke schuldhulpverlening.

2.6. Overige relevante wetgeving

2.6.1. Invorderingswet 1990

In de Invorderingswet 1990 (IW 1990) is de invordering van de rijksbelastingen geregeld. Deze wet is ook van toepassing op de inning van gemeentelijke belastingen. Gemeenten zijn bij het innen van belastingen gebonden aan de regels in de IW 1990.

Daarnaast geldt voor gemeenten de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 (Uitvoeringsregeling IW 1990). De Uitvoeringsregeling IW 1990 geeft onder andere uitvoering aan diverse artikelen uit de IW 1990, maar ook bijvoorbeeld artikel 255 Gemeentewet over kwijtschelding.
Het college van B&W stelt beleidsregels vast voor het uitvoeren van de invordering.

Als richtlijn voor gemeenten bij de uitvoering van haar taken uit hoofde van de IW 1990, heeft de wetgever de Leidraad Invordering 2008 uitgevaardigd. De Leidraad is geen bindende externe wetgeving, maar een richtlijn. De indeling van de Leidraad Invordering sluit qua nummering aan bij de IW 1990. De regels zoals neergelegd in de Leidraad Invordering 2008 vormen beleidsregels in de zin van artikel 1:3 lid 4 Awb.

2.6.2. Participatiewet (Pw)

De Participatiewet heeft als uitgangspunt dat iedereen naar vermogen deelneemt (participeert) aan de samenleving en zoveel mogelijk in het eigen onderhoud voorziet. Het tweede doel is zorgen dat iedereen een inkomen heeft, ook de inwoner die niet in staat is in het eigen levensonderhoud te voorzien. In dat geval kan de inwoner een beroep doen op de gemeente voor een bijstandsuitkering. De gemeente voert de Participatiewet uit.

Als er schulden zijn, kan er beslag gelegd worden op de bijstandsuitkering. In de Wvbvv is geregeld dat de beslagvrije voet als percentage gecommuniceerd wordt als er beslag gelegd wordt op een bijstandsuitkering (specifiek: als een uitkering op grond van de Participatiewet (en dus ook de BBZ) IOAW of IOAZ het beslagobject is). Op de modelmededeling wordt in die situaties dus geen bedrag genoemd, maar staat dat de beslagvrije voet 95 procent van de geldende (bijstands)norm inclusief VT bedraagt en dat de rest (5 procent) naar de beslaglegger gaat.

De beslagvrije voet bestaat in basis dus uit 95 procent van de voor betrokkene geldende bijstandsnorm. De beslagvrije voet wordt in beginsel berekend aan de hand van twee factoren: de leefsituatie en de hoogte van het inkomen.
De Participatiewet onderscheidt vier leefsituaties (art. 475ab Rv): alleenstaand, alleenstaand met een of meer kinderen, gehuwd zonder kinderen en gehuwd met kinderen (art. 475ab Rv). Voor de vaststelling van de leefsituatie worden de definities uit de Participatiewet aangehouden (art. 3 Pw). De gegevens die de leefsituatie bepalen, worden door de rekentool beslagvrije voet opgehaald uit de basisregistratie personen.

De berekening van de beslagvrije voet voor inwoners die in een inrichting verblijven, wordt gebaseerd op artikel 475e lid 2 Rv (in combinatie met art. 23 Pw). Zie §3.9.2 voor een nadere toelichting.

De Participatiewet wordt herzien en dit wordt vormgegeven door het programma Participatiewet in Balans. Doel is om toe te werken naar een wettelijk stelsel met evenwicht tussen de drie kernelementen van de Participatiewet: bestaanszekerheid, participatie en handhaving.

Waar meer ruimte is voor de menselijke maat (vertrouwen) en waardoor bestaanszekerheid voor de inwoner meer geborgd wordt.

2.6.3. Wet preferentie kinderalimentatieschuld

Tot 1 juli 2025 waren kinderalimentatievorderingen concurrente vorderingen. Het uitgangspunt van het wettelijk systeem is dat alle schuldeisers onderling een gelijk recht hebben om zich op het vermogen van de inwoner te verhalen. Door de Wet preferentie kinderalimentatieschuld wordt de kinderalimentatie preferent. De kinderalimentatie krijgt hierdoor voorrang op veel andere schulden, als er meer schuldeisers zijn. De bevoorrechting komt in rang direct na de bevoorrechte vorderingen die worden genoemd in art. 288, onder a tot en met e van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek (BW).

2.6.4. Wijziging wet huurtoeslag

Met dit wetsvoorstel wil de regering de koopkracht van huurtoeslagontvangers verbeteren door de eigen bijdrage te verlagen. Daarnaast wordt het toeslagsysteem vereenvoudigd: in plaats van 4 worden nog maar 2 huishoudtypen gehanteerd. Vooral meerpersoonshuishoudens profiteren hiervan. Ook wordt de inkomensafhankelijke afbouw van de huurtoeslag (hoe hoger het inkomen hoe lager de toeslag) gelijkmatiger om te voorkomen dat een stijging van het bruto-inkomen per saldo leidt tot een daling van het besteedbaar inkomen.

Naar verwachting is het effect op de beslagvrije voet beperkt, want eventueel recht op huurtoeslag wordt meegenomen in de berekening van de beslagvrije voet. De wijzigingen in de huurtoeslag worden hiervoor verwerkt. Voor meer informatie over hoge woonkosten en een (tijdelijke) ophoging van de beslagvrije voet, zie §3.3.

2.7. Wetsvoorstel Stroomlijning keten voor derdenbeslag

De Wet Stroomlijning keten voor derdenbeslag (Wskd) hangt nauw samen met de Wvbvv, maar is op het moment van schrijven nog in ontwikkeling.
Met Wskd wordt een volgende stap gezet in de borging van het bestaansminimum van inwoners. Hierdoor wordt ophoging van schulden met onnodige kosten zo veel mogelijk voorkomen. Daarbij wordt de beslagvrije voet bij samenloop van beslagen of verrekeningen op meerdere inkomstenbronnen beter geborgd.

Het bestuurlijk akkoord van 5 juni 2025 zegt o.a. het volgende over het wetsvoorstel SKD:

Wetsvoorstel SKD moet inzicht bieden in reeds lopende beslagen en verrekeningen middels gegevensuitwisseling tussen ketenpartners en naar de inwoner en dient drie beleidsdoelen:

1. Het borgen van het bestaansminimum bij samenloop van beslagen en verrekeningen.
2. Het voorkomen van onnodige kosten van niet-opportune gerechtelijke procedures en beslagen.
3. Beslagen en verrekeningen inzichtelijk maken voor inwoners en professionals in de schuldhulpverlening.

Om deze beleidsdoelen te behalen zijn vier verwerkingsdoelen beschreven die direct voortvloeien uit de Wvbvv en de huidige rol van de coördinerend deurwaarder. De grondslag voor deze verwerkingsdoelen wordt geregeld in het wetsvoorstel SKD:

- Beslagleggende en verrekenende partijen gaan zo veel mogelijk uitsluitend over tot incasso-activiteiten als is te voorzien dat dit effect zal hebben (opportuniteitsafweging).
- Er wordt rekening gehouden met lopende beslagen en verrekeningen bij de vaststelling van de beslagvrije voet.
- Via gegevensuitwisseling kan worden vastgesteld wie de coördinerende deurwaarder is of welke partij die rol toekomt.
- Met behulp van de gegevensuitwisseling kan de coördinerende deurwaarder zijn taak uitvoeren.

3. Gemeente in de rol van beslaglegger

In dit hoofdstuk lichten we de rollen van beslaglegger en coördinerend deurwaarder toe.

3.1. Het beslagproces

Als beslaglegger doorloopt een gemeente 5 stappen:

1. Versturen van een betalingsherinnering, gevolgd door een aanmaning als de inwoner nog niet heeft betaald.
2. Versturen van een dwangbevel wanneer de inwoner niet binnen de gestelde termijn betaalt.
3. Het bevragen van de rekentool om de beslagvrije voet te berekenen.
4. Melden loonbeslag aan de derde-beslagene met een kennisgeving van de (voorlopig vastgestelde) beslagvrije voet en verzoeken de derdenverklaring in te vullen en terug te sturen.
5. Informeren van de inwoner via de modelmededeling en de begeleidende brief.

3.1.1. Betalingsherinnering, aanmaning en dwangbevel (stap 1 en 2)

Voorafgaand aan of tegelijk met stap 1 en 2 kunnen gemeenten aanvullende acties inzetten in het kader van sociaal incasseren. Het doel hiervan is contact met de inwoner en samen zoeken naar een (integrale) en duurzame oplossing voor de openstaande schuld.

Sociaal incasseren levert een win-winsituatie op:

- Voor inwoners voorkomt het dat kleine schulden uitgroeien tot problematische schulden, waardoor zij onder het bestaansminimum kunnen belanden.
- Voor gemeenten helpt het om onnodige kosten van dwanginvordering te voorkomen.

Onderstaande illustratie laat zien welke acties kunnen bijdragen aan sociaal incasseren. Sociaal incasseren stopt niet bij stap 1. Als deze stap niet tot het gewenste resultaat leidt, dan kunnen gemeenten ook in stap 2 en de daaropvolgende stappen interventies plegen om samen met de inwoner tot een oplossing te komen. In stap 2 kunnen gemeenten bijvoorbeeld voorafgaand aan of na het versturen van een dwangbevel (opnieuw) bellen of op huisbezoek gaan.

De acties zijn gebaseerd op het proces van de afdeling gemeentelijke belastingen, maar zijn ook breder toepasbaar, bijvoorbeeld bij vorderingen zoals parkeerbelasting. In deze video delen twee gemeenten hoe zij vanuit een samenwerking in de schuldenketen invulling geven aan sociaal incasseren. De video is een samenvatting van het bespreekuur dat de VNG samen met beide gemeenten verzorgde.

De VNG is positief over de toenemende aandacht voor sociaal incasseren. We zijn blij met de verschillende initiatieven die zijn ontwikkeld of nog in ontwikkeling zijn op dit gebied. Deze beweging brengt ons stap voor stap dichter bij een rechtvaardig en mensgericht incassostelsel, een belangrijk kernprincipe dat wij ook benadrukken in onze position paper Naar een mensgericht en rechtvaardig incassosysteem | VNG. In deze standpuntbepaling, mede gericht aan het kabinet, doet de VNG 7 voorstellen om landelijk het invorderings- en incassostelsel te verbeteren. Sommige voorstellen kunnen direct worden uitgevoerd, andere vereisen structurele aanpassingen in wet- en regelgeving en de uitvoeringspraktijk. Het doel is een eerlijker en mensgerichter systeem dat bijdraagt aan de financiële stabiliteit van alle inwoners.

Het belang van maatschappelijk verantwoord incasseren wordt ook nadrukkelijk onderstreept door opname van het element convenant lokale overheid in de basisdienstverlening schuldhulpverlening. Sinds de ondertekening van de afspraken hierover door Divosa, de NVVK, ministerie van SZW en de VNG, zien we dat gemeenten hard werken aan de implementatie van de direct toepasbare elementen. De VNG ondersteunt deze inspanningen actief.

Daarnaast kunnen gemeenten extra inzetten op sociaal incasseren, met behoud van beleidsvrijheid. Gemeenten bepalen zelf of ze hiervoor het Keurmerk Sociaal incasseren behalen of aansluiting zoeken bij initiatieven, zoals het convenant van SchuldenLabNL en de Nationale Coalitie Financiële Gezondheid. De VNG moedigt gemeenten aan om actief werk te maken van sociaal incasseren in de eigen organisatie, op een manier die past bij de lokale context en beleidskeuzes.

Onderstaande illustratie toont stappen 3, 4 en 5.

3.1.2. Berekenen van de beslagvrije voet (stap 3)

Op grond van de Wvbvv hoeft de inwoner zelf geen (basis)informatie aan te leveren. Beslagleggers gebruiken hiervoor de informatie zij via één van de rekentools ophalen. Het bevragen van de rekentool mag alleen met een executoriale titel die deurwaarders verkrijgen via een uitspraak van de rechter. Gemeenten kunnen, in bij wet geregelde gevallen, zonder tussenkomst van een rechter een dwangbevel opstellen dat als executoriale titel geldt. De rekentool mag ook niet geraadpleegd worden om een opportuniteitstoets uit te voeren. Het Burgerportaal biedt een alternatief om een beslagvrije voet te berekenen of te controleren zonder executoriale titel en zonder invoering van een BSN. Het burgerportaal past dezelfde (uniforme) rekenregels toe maar maakt geen gebruik van bronbevragingen.

3.1.2.1. Aandachtspunten

De rekentool berekent de beslagvrije voet op basis van gegevens uit de UWV Polisadministratie en (indien van toepassing) informatie uit de BRP. De beslaglegger stelt vervolgens de beslagvrije voet vast, eventueel met aanvullende aangeleverde gegevens. Het kan echter gebeuren dat de berekende beslagvrije voet niet correct is of dat de rekentool überhaupt geen periodiek inkomen kan ophalen. Bijvoorbeeld:

- Inkomensgegevens uit de Polisadministratie zijn niet actueel en dus niet representatief. Bijvoorbeeld als het inkomen van inwoners significant is gewijzigd. Zie het wettelijke kader in §2.1.
- Het inkomen is niet zichtbaar in de Polisadministratie. Bijvoorbeeld als inwoners als ondernemers een inkomen hebben uit hun bedrijf. Zie voor meer informatie §3.9 over bijzondere doelgroepen.
- Er is sprake van verrekening of beslag op andere inkomstenbronnen. Dat is niet zichtbaar in de rekentool omdat het geen onderdeel is van de bronbevragingen BRP en Polisadministratie.

3.1.2.2. Maatwerk

Voor inwoners met een laag inkomen, waaronder bijstandsgerechtigden, bedraagt de beslagvrije voet 95 procent van de toepasselijke bijstandsnorm inclusief vakantiegeld. De minimale afloscapaciteit van 5 procent is ook voor hen van toepassing (zie onderstaande illustratie die de opbouw van de beslagvrije voet weergeeft). Gemeenten hebben de mogelijkheid om maatwerk toe te passen: als beslaglegger kunnen zij besluiten om niet de volledige 5 procent afloscapaciteit uit te nutten. Bijvoorbeeld wanneer volledige uitnutting leidt tot problematische schulden bij de inwoner. In zulke situaties kan gemeentelijke schuldhulpverlening bijdragen aan een duurzame oplossing. Zie voor meer informatie de VNG website over gemeentelijke schuldhulpverlening.

Let op: dit maatwerk (het niet uitnutten van de afloscapaciteit) is alleen mogelijk als de gemeente de enige beslaglegger is. Bij meerdere beslagleggers kan de afloscapaciteit alsnog worden opgeëist door opvolgende beslagleggers.

3.1.3. Melden van loonbeslag bij derde-beslagene (stap 4)

Nadat de gemeente de beslagvrije voet heeft vastgesteld is de volgende stap het melden van loonbeslag bij de derde-beslagene. De derde-beslagene, bijvoorbeeld een werkgever of een uitkeringsverstrekker, ontvangt een derdenverklaring van de beslagleggende gemeente. Zij moeten deze binnen maximaal 4 weken ingevuld terugsturen. Voor meer informatie over rol derde-beslagene zie hoofdstuk 4.

3.1.4. Informeren inwoner (stap 5)

In deze laatste stap worden inwoners geïnformeerd via de modelmededeling en een begeleidende brief die meer toelichting geeft. Gemeenten beschikken over een standaard begeleidende brief die zij kunnen gebruiken. Inwoners kunnen hun beslagvrije voet narekenen met hun eigen gegevens op het Burgerportaal. Als de herberekende beslagvrije voet afwijkt van de beslagvrije voet die de gemeente in de modelmededeling heeft gecommuniceerd, kunnen inwoners de gemeente als beslaglegger hierop wijzen en informatie aandragen waaruit blijkt dat de berekening niet juist of onvolledig is. De inwoner kan dan aanvullende informatie aanleveren en de gemeente verzoeken om de beslagvrije voet opnieuw te berekenen.

3.2. Herberekenen van de beslagvrije voet

In sommige gevallen kan de beslagvrije voet eerder worden herberekend dan de standaardtermijn van 12 maanden. Dit gebeurt wanneer de beslaglegger of coördinerend deurwaarder via de inwoner, de derde-beslagene of andere bronnen op de hoogte raakt van feiten of omstandigheden die invloed kunnen hebben op de hoogte van de beslagvrije voet. Hier zijn 3 voorbeelden van dergelijke situaties.

Voorbeeld 1: hoge woonkosten en/of geen recht op huurtoeslag vanwege type woning
Sinds 1 januari 2023 komen meer inwoners met hoge woonkosten in aanmerking voor een (tijdelijke) ophoging van de beslagvrije voet. Dit heeft te maken met het type woning en de hoogte van de woonkosten.

- De beslagvrije voet van inwoners met type woningen die niet in aanmerking komen voor huurtoeslag (zoals koopwoningen, woonboten, recreatiewoningen of kamers) wordt gecompenseerd voor het ontbrekend recht op huurtoeslag. Dit betekent dat de aangenomen huurtoeslag in de compensatiekop wordt opgeteld bij hun beslagvrije voet. De verhoging van de beslagvrije voet is in deze gevallen structureel.
- Het drempelbedrag voor woonkosten is de geldende huurtoeslaggrens + 10 procent. De maximale termijn voor de ophoging van is vastgelegd in de regeling beslagvrije voet.
- Bij een combinatie van deze situaties wordt de beslagvrije voet structureel verhoogd met het ontbrekend recht op huurtoeslag en tijdelijk opgehoogd met het deel van de woonkosten boven het drempelbedrag.

Inwoners moeten de informatie over de hoogte van de woonkosten en/of het type woonruimte waarvoor geen huurtoeslag geldt, aanleveren bij de beslaglegger en een verzoek doen tot ophoging. Beslagleggers moeten deze gegevens handmatig invoeren in de rekentool om de beslagvrije voet opnieuw te berekenen. Meer informatie over woonkosten is te vinden op de website van de rijksoverheid Woonkosten | Uw beslagvrije voet.

Voorbeeld 2: toepassing van hardheidsclausule
Inwoners kunnen een beroep doen op de hardheidsclausule indien de regelgeving tot onevenredige hardheid leidt als gevolg van een omstandigheid waarmee geen rekening is gehouden bij de vaststelling van de beslagvrije voet. Zie §2.2.10 voor meer informatie.

Voorbeeld 3: wijziging in leefsituatie
Een wijziging in de leefsituatie van inwoners kan ook aanleiding zijn om de beslaglegger te verzoeken de beslagvrije voet te herberekenen. Bijvoorbeeld bij het overlijden van de partner, verhuizing naar het buitenland of een significante wijziging in het inkomen. Artikel 475dc Rv regelt dat de beslagleggende de beslagvrije voet bij beslag op bijstandsuitkeringen mededeelt als percentage: 95 procent van de voor de inwoner geldende bijstandsnorm inclusief vakantiebijslag. In die situaties is een (jaarlijkse) herberekening van de beslagvrije voet niet meer nodig. De beslagvrije voet van 95 procent beweegt dan automatisch mee met eventuele normwijzigingen.

3.3. Overheidsvordering en betalingsvordering

3.3.1. Overheidsvordering

Een ander instrument voor dwanginvordering is de overheidsvordering. Dit instrument is bedoeld voor inning van belastingschulden en mag worden toegepast door de afdeling gemeentelijke belastingen. Bij een overheidsvordering wordt rechtstreeks een bedrag van het bankrekeningnummer van de inwoner afgeschreven.

Hiervoor gelden de volgende voorwaarden:

- Het dwangbevel moet zijn getekend.
- Het openstaand bedrag van de belastingaanslag, waarvoor de overheidsvordering wordt gedaan, mag niet hoger zijn dan € 1.000,-.
- Het bedrag van de overheidsvordering bedraagt maximaal € 500,-.
- Per belastingaanslag mag de beslaglegger maximaal twee keer per maand een overheidsvordering doen.
- De overheidsvordering mag worden gesplitst in deelvorderingen, bijvoorbeeld 3 keer € 166,-.
- De overheidsvordering mag alleen worden uitgevoerd op een betaalrekening en niet op een spaarrekening.
- De bank voert de overheidsvordering of deelvordering alleen uit wanneer de bestedingsruimte (saldo + maximale debetsaldo) op de betaalrekening toereikend is.
- De overheidsvorderingen mogen bij dezelfde aanslag worden uitgevoerd gedurende een periode van maximaal drie maanden**.** Daarna moet de gemeente een ander invorderingsmiddel inzetten.

3.3.1.1. Rekening houden met de beslagvrije voet

Bij een overheidsvordering moet altijd rekening gehouden worden met de beslagvrije voet. Er moet dus voldoende geld op de rekening blijven staan om de kosten van het levensonderhoud te kunnen voldoen. De overheidsvordering is een zeer ingrijpend middel voor mensen met een laag inkomen, omdat zij daardoor in het rood kunnen komen te staan. Het gebeurt ook nog eens zonder aankondiging.
In het rapport Paritas Passé hebben onderzoekers zich kritisch uitgelaten over overheidsvordering en aanbevolen dit instrument niet standaard toe te passen. Naar aanleiding van dit rapport is geregeld dat de overheidsvordering achteraf op verzoek van de inwoner teruggedraaid kan worden, voor zover de inwoner een lager bedrag overhoudt dan de beslagvrije voet. Bij het verzoek moeten naast de gegevens die nodig zijn voor de berekening van de beslagvrije voet, ook de bankafschriften worden gevoegd (artikel 19.4 leidraad invordering 2008).

3.3.2. Betalingsvordering

De betalingsvordering is een andere vorm van vereenvoudigd beslag die afdelingen gemeentelijke belastingen kunnen toepassen. Hierbij vraagt de afdeling aan de bank om het verschuldigde bedrag van de bankrekening van de inwoner af te schrijven en af te dragen. De bank moet hieraan meewerken. Ook dit instrument kan wordt toegepast nadat de inwoner geen gehoor heeft gegeven aan het dwangbevel. De afdeling gemeentelijke belastingen of het samenwerkingsverband lokale belastingen verstuurt een beschikking naar de bank, eventueel met een verklaringsformulier, tenzij bekend is dat de bank een eigen verklaringsformulier gebruikt. Nadat de bank middels het ingevulde en geretourneerde formulier heeft verklaard dat er een rechtsverhouding is met de inwoner en dat er sprake is van een positief saldo, volgt vanuit het overheidsorgaan het verzoek aan de inwoner om het verschuldigde bedrag af te dragen. Voor meer informatie over dit proces zie de PDF ‘Instructie postroute betalingsvordering decentrale overheden’ van de VNG.

In tegenstelling tot de overheidsvordering mag bij een betalingsvordering beslag worden gelegd op alle betaal- en/of spaarrekeningen van de inwoner waar een positief saldo op staat. Voor natuurlijke personen geldt wel het zogenoemde beslagvrij bedrag, zodat de betreffende inwoner in zijn levensonderhoud kan blijven voorzien.

3.4. De beslagvolgorde

Vóór de intreding van de Wvbvv hadden beslagleggers de vrijheid om te kiezen op welke inkomstenbron zij beslaglegden. Inwoners konden hierdoor te maken krijgen met meerdere beslagleggers die langs elkaar heen op verschillende inkomstenbronnen beslaglegden. Als gevolg hiervan ontstonden meerdere beslagleggingen en/of verrekeningen en kwamen inwoners onder de beslagvrije voet.

De Wvbvv heeft dit knelpunt deels weggenomen met de introductie van de beslagvolgorde en de coördinerend deurwaarder. De beslagvolgorde zorgt dat beslag op een periodiek inkomen zo veel mogelijk op één inkomstenbron van de inwoner wordt toegepast. Door concentratie van beslag bij één inkomstenbron, dus bij één derde-beslagene, wordt zo veel mogelijk voorkomen dat beslagleggers langs elkaar heen bij dezelfde inwoner op verschillende inkomstenbronnen beslag leggen. De coördinerend deurwaarder en de inwoner hebben meer overzicht over de lopende beslagen en verrekeningen. Dit draagt bij aan een betere borging van de beslagvrije voet. Een beslag dat in strijd is met de beslagvolgorde kan binnen 3 jaar na het leggen van het beslag worden vernietigd door de inwoner of door een andere beslaglegger.

De beslagvolgorde is als volgt (Art 475c Rv):

1. Uitkeringen op grond van de Participatiewet
2. Uitkeringen op grond van overige socialezekerheidswetten, kinderbijslag uitgezonderd
3. Uitkeringen of buitengewone pensioenen op grond van een wettelijke regeling voor oorlogsgetroffenen
4. Bezoldiging als bedoeld in artikel 115 van de Ambtenarenwet
5. Loon
6. Uitkeringen uit levens-, invaliditeits-, ongevallen- of ziekengelduitkering
7. Pensioen en lijfrente
8. Inkomensbelasting uit een voorlopige teruggaaf
9. Uitkeringen tot levensonderhoud krachtens boek 1 BW
10. Een tegemoetkoming als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel h, van de Awir (kinderopvangtoeslag uitgezonderd)

De wetgever heeft de uitkeringen bewust boven andere inkomsten geplaatst, omdat hier relatief vaak op wordt verrekend. De beslagvolgorde is niet absoluut. Er zijn enkele uitzonderingen waarbij de beslaglegger van de beslagvolgorde mag afwijken:

- De inkomstenbron met de hoogste rang is onvoldoende om de volledige afloscapaciteit te kunnen innen. De beslaglegger mag dan beslag leggen op een inkomstenbron lager in rang, als dit inkomen wel toereikend is om de gehele afloscapaciteit te innen.
- Huurders, zorgverzekeraars en kinderopvangorganisaties mogen beslag (laten) leggen op respectievelijk de huur-, zorg-, en kinderopvangtoeslag.

Hierdoor kan het helaas alsnog voorkomen dat er bij dezelfde inwoner op verschillende inkomensbronnen wordt verrekend en/of beslag gelegd. In die gevallen creëert de Wvbvv een wie het eerst komt wie het eerst maalt regeling. Artikel 475c, vierde lid, Rv, bepaalt dat de latere beslaglegger of verrekenaar rekening houdt met de lopende verrekening of beslag. Dit betekent concreet dat wanneer een beslaglegger met het oudste beslag de volledige afloscapaciteit heeft benut, een andere partij wel beslag kan leggen of kan verrekenen op een andere inkomstenbron (voor zover die daartoe gerechtigd is), maar dat hij geen afdracht zal ontvangen. Het oudste beslag of oudste verrekening benut immers de volledige afloscapaciteit.

De latere beslaglegger of verrekenaar zal pas afdracht ontvangen wanneer het eerste beslag is beëindigd. Dit soort situaties waarbij sprake is van meerdere (opvolgende) beslagleggers onderstrepen het belang van het aangekondigde Wskd.

3.5. De coördinerend deurwaarder

De introductie van de coördinerend deurwaarder hangt nauw samen met de vaste beslagvolgorde. Er is sprake van een coördinerend deurwaarder zodra meerdere beslagleggers beslagleggen op één dezelfde inkomstenbron. Om te voorkomen dat deze beslagleggers langs elkaar heen werken, heeft de wetgever bepaald dat de coördinatie op die inkomstenbron in dat geval bij één beslaglegger wordt belegd**:** de coördinerend deurwaarder. Anders dan de naam doet vermoeden, is de coördinerend deurwaarder niet per se een deurwaarder. De gemeente kan ook de rol van coördinerend deurwaarder vervullen.

De coördinerend deurwaarder heeft de volgende taken:

1. Berekenen en vaststellen van de beslagvrije voet
2. Communiceren over de beslagvrije voet
3. Eventueel herrekenen en aanpassen van de beslagvrije voet
4. Innen van de opbrengst
5. Verdelen van de opbrengst indien van toepassing
6. Aanspreekpunt zijn voor zowel de inwoner, de derde-beslagene en andere beslagleggers voor wat betreft de beslagvrije voet

Door de introductie van de vaste beslagvolgorde zal er vaker sprake zijn van samenloop van beslagen en verrekeningen op 1 inkomstenbron en dus van coördinerend deurwaarderschap. Het meest voorkomend is de smalle samenloop, waarbij beslagleggers beslagleggen op één inkomstenbron met als gevolg 1 coördinerend deurwaarder. In uitzonderlijke gevallen komt de brede samenloop voor. In dat geval zijn er mogelijk ook meerdere coördinerend deurwaarders:1 per inkomstenbron. Onderstaande illustraties verduidelijken de regels voor de beslagvolgorde en beschrijven het verschil tussen de smalle en brede samenloop.

SAMENLOOP - OVERZICHT

HOOFDREGELS

VERREKENING	VASTE BESLAGVOLGORDE ART. 475C LID 1 & 2 RV	UITZONDERING BESLAGVOLGORDE
VERREKENING GAAT VOOR OP BESLAG (BIJ DEZELFDE RECHTSVERHOUDING)	• BESLAG OP INKOMEN MET HOOGSTE RANKING • BIJ INKOMENS MET GELIJKE RANKING: BESLAGLEGGER MAG KIEZEN KIEST MEESTAL VOOR HOOGSTE INKOMEN	• BESLAG OP TOESLAGEN DOOR / OP • VERHUURDER: HUURTOESLAG • ZORGVERZ: ZORGTOESLAG • KINDEROPVANG: KO-TOESLAG • ART. 475C LID 3 RV • OM BESLAG OP 2 INKOMENS TE VOORKOMEN

BIJ MEER DAN 1 VERREKENING/BESLAG

	SMALLE SAMENLOOP	BREDE SAMENLOOP
WAT IS HET ?	MEER DAN 1 VERREKENING/BESLAG OP 1 INKOMEN	MEER DAN 1 VERREKENING / BESLAG OP MEER DAN 1 INKOMEN
HOE ONTSTAAT HET ?	VERREKENAAR / BESLAGLEGGER(S) KOMEN UIT BIJ HETZELFDE INKOMEN	VERREKENAAR / BESLAGLEGGER(S) KOMEN UIT BIJ VERSCHILLENDE INKOMENS
INNING DOOR	1 COÖRDINEREND DEURWAARDER (CDW)	CDW PER INKOMEN (IN AFSTEMMING)
VERDELING AFLOSCAPACITEIT	1 100% - 0% 2 NAAR RATO O.B.V. HOOGTE VORDERING	3 WIE HET EERST KOMT, WIE HET EERST MAALT 4 PONDSPONDS O.B.V. HOOGTE INKOMEN KOMT ZELDEN VOOR
GRONDSLAG	• ART. 475C LID 1 & 2 RV • AFSPRAKENKADER	• ART. 475C LID 3-5 RV

SAMENLOOP - VERDELING AFLOSCAPACITEIT

Het is de verantwoordelijkheid van de beslaglegger om de beslagvrije voet te berekenen bij een nieuw beslag. Wanneer er een nieuw beslag wordt gelegd terwijl er al een bestaand beslag is, verloopt dit meestal als volgt:

- Een gerechtsdeurwaarder kan in het beslagregister zien dat eerder beslag is gelegd en meldt zijn beslag bij de coördinerende deurwaarder. De gerechtsdeurwaarder stelt in dat geval zelf géén beslagvrije voet vast.
- Beslagleggers die geen toegang hebben tot het beslagregister, berekenen zelf een beslagvrije voet en communiceren deze aan de derde, onder voorbehoud. Als zij via de derdenverklaring vernemen dat er een eerdere beslaglegger is, melden zij hun beslag alsnog bij de coördinerend deurwaarder.

3.6. De gemeente in de rol van coördinerend deurwaarder

De rol van coördinerend deurwaarder wordt bepaald aan de hand van de datum van het beslag, het type vordering (preferent of niet) en de identiteit van de beslaglegger. De gemeente kan ook coördinerend deurwaarder zijn. Bijvoorbeeld als zij het oudste beslag heeft gelegd en de opvolgend beslaglegger beslag legt voor een vordering met lagere preferentie. Of wanneer er vereenvoudigd derdenbeslag wordt gelegd voor een vordering met een gelijke preferentie. Wij geven hieronder 3 praktijksituaties waarin de gemeente coördinerend deurwaarder is.

1. Wanneer de gemeente vóór een gerechtsdeurwaarder beslag legt voor een preferente vordering, terwijl de gerechtsdeurwaarder later beslag legt voor een concurrente vordering.

Bijvoorbeeld, de gemeente legt loonbeslag vanwege een vordering op een ex-bijstandsgerechtigde (bijvoorbeeld op basis van artikel 60, zevende lid, van de Participatiewet). Daarna legt een gerechtsdeurwaarder beslag voor een andere, niet-preferente (concurrente) vordering.
In dit geval geldt het volgende:

- De gemeente is coördinerend deurwaarder.
- De gemeente stelt de beslagvrije voet vast en communiceert deze met de derde.
- De gemeente neemt de inning op zich en is verantwoordelijk voor de verdeling van het bedrag. In de praktijk is verdeling meestal niet nodig, omdat de preferente vordering van de gemeente voorrang heeft en daarmee vaak de volledige afloscapaciteit benut.

2. Wanneer zowel de gemeente als een andere partij beslag legt voor een preferente vordering. In dat geval is degene met het oudste executoriale beslag is coördinerend deurwaarder.

Bijvoorbeeld, zowel de gemeente als UWV leggen beslag voor een preferente vordering. De gemeente heeft het beslag als eerste gelegd. In dat geval is de gemeente de coördinerend deurwaarder.
Conform bepaling 7 van het afsprakenkader coördinerend deurwaarder geldt dan:

- De gemeente stelt de beslagvrije voet vast en communiceert deze.
- De gemeente coördineert de inning en eventuele verdeling.
- De volledige afloscapaciteit wordt ingezet voor de vordering waarvoor het oudste beslag geldt. In dit geval dus voor de gemeente.

3. Bij concurrente vorderingen, afhankelijk van het moment van beslaglegging en de aard van de andere beslaglegger:

- De gemeente is wel coördinerend deurwaarder als de gemeente als eerste beslag legde voor een concurrente vordering en de opvolgende beslaglegger geen gerechtsdeurwaarder is.
  Bijvoorbeeld, de gemeente legt beslag voor een belastingvordering (concurrent). Daarna legt de Belastingdienst ook beslag voor een concurrente vordering. In dit geval is de gemeente coördinerend deurwaarder, omdat zij als eerste beslag heeft gelegd en de Belastingdienst geen gerechtsdeurwaarder is.
- De gemeente is geen coördinerend deurwaarder als de gemeente niet het oudste executoriale beslag heeft gelegd of als de gemeente wel het oudste executoriale beslag heeft gelegd voor een concurrente vordering en de opvolgend beslaglegger een gerechtsdeurwaarder is.
  Dit geldt in de volgende twee situaties.
  In de eerste heeft de gemeente wel het oudste executoriale beslag, maar voor een concurrente vordering. Een gerechtsdeurwaarder die opvolgend beslag legt voor een vordering met een hogere of gelijke preferentie neemt het coördinerend deurwaarderschap over.
  In de tweede situatie legt de gemeente beslag na een ander. De beslaglegger met het oudste executoriale beslag zal in de meeste gevallen coördinerend deurwaarder blijven.

Op website van de rijksoverheid Brief | Uw beslagvrije voet is een samenloopmatrix beschikbaar om te bepalen of de gemeente de rol van coördinerend deurwaarder behoudt, toekomt of deze juist afstaat. De samenloopmatrix is via de zoekfunctie het snelst te vinden met het zoekwoord ‘samenloop’.

3.7. Onderlinge afspraken bij samenloop van beslag

Gemeenten, UWV en SVB hebben afgesproken dat er bij samenloop van beslag met gelijke preferentie in beginsel niet verdeeld hoeft te worden. Op die manier hoeft de oudste beslagleggende partij niet de (ingewikkelde) rol van verdeler op zich te nemen. Wanneer de vordering van de oudste beslagleggende partij is voldaan, gaat het coördinerend deurwaarderschap over naar de opvolgend vereenvoudigd derdenbeslaglegger. Deze ontvangt vanaf dat moment de afdracht. Deze afspraak is vastgelegd in afspraak 7 van het afsprakenkader coördinerend deurwaarderschap.

3.8. Samenloop van beslag door gemeenten (PW) en CJIB (bestuursrechtelijke premie)

Een vordering voor achterstallige bestuursrechtelijke premie bij samenloop van beslag met een hogere preferentie dan gemeentelijke preferente vorderingen. Als het CAK de maandelijkse bestuursrechtelijke premie niet via de bronheffing kan innen, dan schakelt het CAK het CJIB in om de premie te innen. Het CJIB stuurt een herinnering naar de inwoner met het verzoek om de bestuursrechtelijke premie in maandelijkse termijnen te betalen. Als de inwoner niet betaalt dan kan het CJIB een gerechtsdeurwaarder inschakelen voor de inning van de achterstallige bestuursrechtelijke premie via beslag op het inkomen.

Uit artikel 18f lid 8 van de Zorgverzekeringswet blijkt dat het CAK voor de bestuursrechtelijke premie, die op andere wijze dan via de bronheffing wordt geïnd, een voorrecht heeft op alle goederen van de verzekeringnemer. Dat voorrecht kan onmiddellijk na het voorrecht van de Belastingdienst worden uitgeoefend (artikel 21 van de Invorderingswet 1990) en gaat daardoor in deze situatie voor op andere preferente vorderingen, zoals die van de gemeente.

Als de gemeente bij dezelfde inwoner al beslag heeft gelegd op hetzelfde inkomen, en de gerechtsdeurwaarder zich hierbij voegt als nieuwe beslaglegger, dan wordt deze gerechtsdeurwaarder de coördinerend deurwaarder. De gerechtsdeurwaarder hoeft in dit geval de afloscapaciteit niet af te dragen aan de gemeente vanwege de hogere preferentie. Overigens controleert het CJIB voordat het een gerechtsdeurwaarder inschakelt of de inwoner zorgtoeslag ontvangt.
Als dat zo is, dan wordt de zorgtoeslag gebruikt om een deel van de premie te betalen. Het te vorderen bedrag wordt dan verminderd met de zorgtoeslag. De inwoner ontvangt deze dan niet meer tot de vordering is afgelost. Let op: de rekentool blijft uitgaan van het recht op toeslagen en de ontvangst daarvan. In het geval de inwoner te maken heeft met andere beslagleggers klopt de berekening dus niet met de feitelijke situatie. De andere beslaglegger heeft namelijk vooraf geen zicht op eventuele reeds lopende beslagen of verrekeningen. Dit onderstreept wederom het belang van het wetsvoorstel SKD.

3.9. Bijzondere doelgroepen

In de Wvbvv geldt voor een aantal bijzondere groepen onder bepaalde voorwaarden een afwijkende berekening van de beslagvrije voet (art. 475e Rv). Dit geldt voor:

- inwoners die geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland hebben en
- inwoners die in een inrichting verblijven.

Deze paragraaf gaat in op de berekening van de beslagvrije voet voor deze doelgroepen en de doelgroepen zelfstandige ondernemers en jongeren.

3.9.1. Inwoners die geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland hebben

De Wvbvv heeft gevolgen voor de beslagvrije voet van inwoners die geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland hebben. Binnen deze groep onderscheiden we drie subgroepen, namelijk:

1. inwoners die als ‘vertrokken onbekend waarheen’ geregistreerd staan en van wie geen woon- of verblijfplaats bekend is.
2. inwoners met alleen een briefadres.
3. inwoners met een vaste woon- of verblijfplaats buiten Nederland.

In beginsel wordt binnen de Wvbvv voor deze drie groepen de laagst mogelijke beslagvrije voet gehanteerd, namelijk 47,5 van de voor gehuwden geldende bijstandsnorm. Als het (van de inwoner bekende) netto-inkomen lager is dan 50 procent van de bijstandsnorm voor gehuwden, wordt een beslagvrije voet van 95 procent van het netto-inkomen gehanteerd. De rekentool doet dit automatisch. Wanneer de inwoner inzicht geeft in zijn leefsituatie en inkomstenbronnen wordt de beslagvrije voet op de reguliere wijze berekend.

Wanneer de inwoner buiten Nederland verblijft, dan wordt de beslagvrije voet afhankelijk van de levensstandaard in het land waar de inwoner woont, lager vastgesteld. De beslagvrije voet wordt dan vermenigvuldigd met de woonlandfactor.

3.9.2. Inwoners die in een inrichting verblijven

Bij een verblijf in een inrichting geldt een lagere beslagvrije voet. In artikel 475e lid 2 Rv is opgenomen hoe deze berekend moet worden: de beslagvrije voet bestaat voor hen uit de prijs die verschuldigd is voor verzorging dan wel verpleging (eigen bijdrage), verhoogd met twee derde van de bijstandsnorm, genoemd in artikel 23, eerste lid, Pw en het bedrag, genoemd in artikel 23, tweede lid, Pw.

We onderscheiden drie situaties:

1. een alleenstaande die in een inrichting verblijft.
2. een gehuwd echtpaar die beiden in een inrichting verblijven.
3. een gehuwd echtpaar, waarvan één van de twee in een inrichting verblijft en de ander in de woning achterblijft.

Als toelichting geven we hieronder een voorbeeld beslagvrije voet van een alleenstaande in een inrichting. (Let op: dit zijn fictieve bedragen omdat de bedragen jaarlijks wijzigen. We brengen enkel de rekensystematiek in kaart).

Feitelijk inkomen = de bijstandsnorm voor in inrichting verblijvenden + het bedrag genoemd in artikel 23 tweede lid van de Participatiewet = € 400,- + € 40,- = € 440,-

Beslagvrije voet = twee derde van de bijstandsnorm, genoemd in artikel 23, eerste lid, van de Participatiewet (2/3 van € 400,- = € 266,67) + het bedrag, genoemd in artikel 23, tweede lid, van de Participatiewet (€ 40,-) + eigen bijdrage (in dit geval n.v.t.) = € 306,67

Totale afloscapaciteit € 440,- - € 306,67 = € 133,33.

In de situatie van een gehuwd echtpaar die beiden in een inrichting verblijven, is de berekening hetzelfde als bovenstaand, maar dan met de norm voor gehuwden.

Indien een van de gehuwden in een inrichting verblijft, is er geen sprake meer van een huwelijk in het kader van de Participatiewet. In feite zijn de echtgenoten (in de zin van de wet) alleenstaanden geworden en wordt geen rekening gehouden met de woonkosten van de andere echtgenoot die in de woning verblijft. Uit artikel 23 lid 3 Pw is af te leiden dat in dat geval de norm de optelsom is van de normen die voor ieder van hen als alleenstaande of alleenstaande ouders zouden gelden.

3.9.3. Zelfstandige ondernemers

Ook bij zelfstandige ondernemers kan sprake zijn van beslag, maar het inkomen van deze doelgroep is niet beschikbaar in de Polisadministratie en daardoor heeft de rekentool deze inkomensgegevens niet.

In deze situatie vraagt de beslaglegger het jaarinkomen op bij de zelfstandig ondernemer en voert vervolgens het gemiddelde handmatig in de rekentool in. Er is geen vast format of vereiste voor aanlevering daarvan. Inwoners zijn wettelijk verplicht om de gevraagde inkomsten op te geven. Dit geldt dus ook voor zelfstandig ondernemers. Uit artikel 475g Rv lid 1: ‘Een schuldenaar is verplicht aan een deurwaarder die gerechtigd is ten laste van hem beslag te leggen, desgevraagd zijn bronnen van inkomsten op te geven, alsmede voor de vaststelling van de beslagvrije voet benodigde gegevens te verstrekken voor zover deze gegevens niet door de deurwaarder kunnen worden verkregen op grond van de artikelen 475ga en 475gb.’

Als de zelfstandig ondernemer na herhaald verzoek geen gehoor geeft aan de oproep om zijn inkomsten door te geven, dan kan de beslaglegger een juridische procedure starten. De rechter zal dit beoordelen en zo nodig de zelfstandige ondernemer veroordelen om aan deze verplichting te voldoen, over het algemeen op straffe van een dwangsom.

3.9.3.1. Loon en inkomen uit onderneming

Wanneer beslag op loon wordt gelegd en de beslagene of diens partner daarnaast een inkomen uit eigen onderneming heeft, dan dient dit inkomen op een andere wijze in de berekening van de beslagvrije voet te worden meegenomen.
Als de leefsituatie van de beslagene en diens partner valt in de categorie gehuwd (art 3 Pw) dan telt het onbeslagen netto maandinkomen van de partner mee in de berekening van de beslagvrije voet. Deze inkomsten verlagen de beslagvrije voet tot maximaal de helft van de beslagvrije voet (art 475db Rv). Er moet uitgegaan worden van de situatie zoals die daadwerkelijk is, inclusief de (inkomens)gegevens die daarbij horen. Het daadwerkelijke inkomen van de gehuwde partner telt dus mee in de berekening.

De rechtbank Noord-Holland heeft zich gebogen over de vraag op welke wijze het inkomen uit onderneming in de berekening wordt meegenomen. Volgens de rechtbank Noord-Holland wordt dit inkomen wel meegenomen bij de berekening van de hoogte van de beslagvrije voet. De beslagvrije voet wordt dus door het inkomen uit onderneming hoger vastgesteld en meegenomen bij de berekening van de compensatiekop.
Het onbeslagen deel van het inkomen uit onderneming wordt daarentegen niet in mindering gebracht op de beslagvrije voet. Dit is dus anders dan bij “gewoon” inkomen, waarbij het inkomen dat niet onder het beslag valt wel in mindering wordt gebracht op de beslagvrije voet.

3.9.3.2. Alleen inkomen uit onderneming

In de situatie dat de zelfstandige ondernemer alleenstaand is en er alleen sprake is van inkomen uit eigen onderneming, is de beslagvrije voet niet van rechtswege toepasbaar. De zelfstandige ondernemer ontvangt dan ook geen modelmededeling. Voor toepassing van de beslagvrije voet is artikel 475f Rv van toepassing. De zelfstandige ondernemer dient in dat geval zelf aan de kantonrechter te verzoeken om de beslagvrije voet van toepassing te verklaren. Dat komt doordat de zelfstandige ondernemer (mogelijk) verschillende opdrachtgevers heeft en dus nog andere bronnen van inkomen.
De toepassing van de beslagvrije voet is alleen nodig daar waar het totale, resterende niet-beslagen inkomen voor de zelfstandige ondernemer onvoldoende is om in zijn levensonderhoud te voorzien. In dat geval kan hij de rechter verzoeken om op de verschillende betalingen van deze opdrachtgever de beslagvrije voet van toepassing te laten verklaren.

Meer informatie over het ondersteunen van zelfstandige ondernemers met financiële zorgen, vindt u in de handreiking Ondernemers uit de financiële zorgen | VNG.

3.9.4. Jongeren

Vanaf 1 januari 2021 telt studiefinanciering bij jongeren niet meer mee als inkomen. Wel geldt ook in beginsel een beslagvrije voet van 95 procent en een afloscapaciteit van 5 procent van het inkomen. Als studerende jongeren neveninkomsten hebben moeten zij 5 procent van deze neveninkomsten inzetten als afloscapaciteit. Dit is bijvoorbeeld wanneer zij een vaste bijbaan hebben naast de studie.

4. Gemeente in de rol van derde-beslagene

Naast de rol van beslaglegger, kan de gemeente ook de rol van derde-beslagene hebben. Bijvoorbeeld als uitwerkingsverstrekker of als werkgever.

4.1. Het proces

Bij loonbeslag is het de taak van de beslaglegger of de coördinerend deurwaarder om de beslagvrije voet te berekenen. De derde-beslagene moet uitgaan van deze vastgestelde beslagvrije voet. Het is ook niet mogelijk om als derde-beslagene te verzoeken om beëindiging van het beslag.

Vanaf de ingangsdatum van het beslag dient de derde na 2 weken de derdeverklaring naar de beslaglegger te sturen. Deze termijn kan eventueel met 2 weken worden verlengd als de inwoner daarom verzoekt. Deze termijn is vastgelegd in Artikel 476a Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. In totaal heeft de derde vanaf het moment van de beslaglegging dus 4 weken de tijd: een wachttijd van 2 weken en op verzoek van inwoner een eventuele verlenging van 2 weken.

In het verleden diende de derde-beslagene pas na 4 weken te verklaren (hoewel in de toenmalige derdeverklaring per abuis stond dat er binnen 4 weken verklaard moest worden). De wachttijd is in de huidige wetgeving verkort naar 2 weken. Voor inwoners is dit van belang omdat zij gedurende de wachttijd kunnen proberen het beslag te laten schorsen via de rechter. Inwoners die het beslag willen schorsen, kunnen de derde laten weten dat zij niet willen dat er direct na de 2 weken ‘wachttijd’ verklaard wordt. In die gevallen dient de derde pas na 4 weken te verklaren. Uiteraard vervalt de verplichting om te verklaren wanneer het beslag daadwerkelijk geschorst wordt. Onderstaande illustratie toont het proces dat de derde-beslagene doorloopt in relatie tot de beslaglegger en de inwoner.

In beginsel heeft een bijstandsgerechtigde een afloscapaciteit van 5 procent van de geldende bijstandsnorm, inclusief vakantiegeld. Daardoor is een herberekening niet nodig. Voor een aantal bijzondere doelgroepen is een afwijkende berekening van de beslagvrije voet opgenomen in de wet, zie §3.9.

In principe valt het hele vakantiegeld onder het beslag. Ook als het beslag halverwege het jaar is geëffectueerd. Het vakantiegeld wordt aangemerkt als nabetaling. Dit betekent dat het vakantiegeld vatbaar is voor beslag voor zover het inkomen – in de maanden dat de vakantietoeslag werd opgebouwd – boven de beslagvrije voet uitkomt.

Voorbeeld jaarlijkse afdracht: Mevrouw Y. ontvangt het hele jaar een bijstandsuitkering van € 1000,-. De vakantietoeslag is maandelijks 50 euro.

Mevrouw heeft een beslagvrije voet van € 950,-. Vanaf juni legt de gerechtsdeurwaarder beslag. Het gehele bedrag aan vakantiegeld valt onder het beslag. In dit geval komt € 600,- aan vakantiegeld (12 x € 50,-) toe aan de beslaglegger.

Ook als het beslag in juli, augustus, september etc. gelegd zou worden, geldt dat de gehele vakantietoeslag ter hoogte van € 600,- toekomt aan de beslaglegger.

4.2. Maandelijks of jaarlijks afdragen

In de MvT van de Wvbvv is benoemd dat gemeenten in de rol van derde-beslagene zelf afwegen of zij maandelijks of jaarlijks afdragen bij beslag op een uitkering. Gemeenten hebben hierin dus beleidsvrijheid. Het belang van inwoners staat hierbij voorop. Een gerechtelijke uitspraak in maart 2023 en de daaropvolgende beantwoording van Kamervragen gaven antwoord op de vraag hoe gemeenten het belang van inwoners het beste kunnen dienen.

4.2.1. Uitspraak en Kamervragen

Op 23 maart 2023 oordeelde de rechtbank over een beslag bij een bijstandsgerechtigde inwoner. De gemeente droeg in deze situatie maandelijks 5 procent af aan de beslaglegger. Daarnaast reserveerde de gemeente maandelijks 5 procent voor het jaarlijkse vakantiegeld. De rechtbank oordeelde in deze casus dat de gemeente met deze werkwijze buiten het wettelijke kader trad, omdat de inwoner niet maandelijks over de beslagvrije voet beschikte. Ook had deze inwoner te maken met hogere innings- en verdelingskosten dan bij jaarlijkse afdracht het geval geweest zou zijn.

Op 14 april 2023 stelde het lid Kat (D66) vragen aan de minister van Armoede, Participatie en Pensioenen over de berichten rond maandelijkse afdracht van beslag op bijstand. De VNG en andere partijen uit de keten voor derdenbeslag waren betrokken bij de beantwoording van deze Kamervragen. De Kamervragen zijn beantwoord en op 14 augustus 2023 gepubliceerd.

4.2.2. Conclusies

De uitspraak en de antwoorden op de Kamervragen maakten het volgende duidelijk:

- De beslagvrije voet (95 procent van de toepasselijke bijstandsnorm inclusief vakantiegeld) moet op maandelijkse basis worden gerespecteerd. Bij maandelijkse afdracht in combinatie met maandelijks reserveren van vakantiegeld houdt de inwoner een inkomen over dat lager is dan de beslagvrije voet. Daarmee wordt het bestaansminimum op maandbasis niet geborgd.
- Gemeenten kunnen in de rol van derde-beslagene kiezen tussen:
    - Jaarlijks afdragen + maandelijks vakantiegeld reserveren of
    - Maandelijks afdragen + maandelijks vakantiegeld uitbetalen.
- Jaarlijks afdragen is voor de inwoner meestal het voordeligst en heeft de voorkeur. Gemeenten houden, conform de Memorie van Toelichting (§3.8), wel de vrijheid om te kiezen voor maandelijks of jaarlijks afdragen.
- Een kostenafweging is niet primair de verantwoordelijkheid van gemeenten. Dat beslagleggers vaak maandelijks kosten rekenen is wel reden om bij voorkeur voor jaarlijkse afdracht te kiezen. Inwoners belanden daardoor niet onder het bestaansminimum en lossen zoveel mogelijk af.
- In specifieke situaties ligt maandelijks afdragen meer voor de hand. Voorbeelden hiervan zijn de afdracht aan het alimentatiebureau LBIO die ten goede komt aan de kinderalimentatie en de afdracht voor inwoners met een aanvullende uitkering of vrijgelaten extra inkomsten met vakantiegeld.

Deze conclusies zijn van toepassing op alle door gemeenten verstrekte uitkeringen, voor zover deze voor beslag vatbaar zijn. Ter aanvulling merken wij op dat ook bij verrekening de beslagvrije voet maandelijks geborgd dient te zijn, tenzij het om inkomensverrekening of een schending van de inlichtingenplicht in verband met een bestuurlijke boete gaat.

Ook bij verrekening is de combinatie maandelijks verrekenen en maandelijks vakantiegeld reserveren dus niet mogelijk. Er is in deze situatie geen sprake van maandelijkse innings- en verdeelkosten.

4.3. Afdracht bij een volledige uitkering

Zoals in voorgaande conclusies stond, kan afdragen van beslag op twee manieren:

1. Jaarlijks afdragen en hiertoe het vakantiegeld maandelijks reserveren of
2. Maandelijks afdragen en het vakantiegeld maandelijks uitbetalen.

Uitgangspunt is dat de beslagvrije voet van 95 procent op maandbasis wordt geborgd. Daarbij heeft jaarlijks afdragen de voorkeur. Dit is voor de inwoner vaak het voordeligst, omdat de (innings- en verdelings)kosten bij maandelijkse afdracht vaak hoger liggen dan bij jaarlijkse afdracht.

Bij jaarlijkse afdracht weet de gemeente niet wanneer de volledige schuld is voldaan. Bij de beslaglegging geeft de beslaglegger het openstaande saldo van de schuld door aan de gemeente (in de rol van derde-beslagene). Daarna kunnen er door de beslaglegger nog extra kosten in rekening gebracht worden. Dat wordt op dat moment niet nogmaals aan de gemeente doorgegeven. De gemeente heeft dus geen volledig overzicht. Het is aan de beslaglegger om aan de gemeente te laten weten dat de schuld volledig is afgelost.
Dat hoeft (en kan) de gemeente niet zelf (te) berekenen. Blijkt er bij de uitbetaling van de afdracht te veel gereserveerd te zijn? Dan maakt de beslaglegger dat over aan de inwoner.

Soms is jaarlijks afdragen niet wenselijk of mogelijk. Bijvoorbeeld bij een beslaglegging door het LBIO ten behoeve van kinderalimentatie. Maandelijkse afdracht is dan noodzakelijk, zodat ontvangende ouders kunnen voorzien in het onderhoud van hun kinderen. Inwoners worden in dit geval niet benadeeld door maandelijkse afdracht, omdat het LBIO geen maandelijkse innings- en verdelingskosten rekent. Dat geldt uitsluitend als het LBIO de enige beslaglegger of coördinerend deurwaarder is. Zijn er meer beslagleggers? Dan is het mogelijk dat de coördinerend deurwaarder wel maandelijkse innings- en verdelingskosten in rekening brengt. Dit neemt niet weg dat er maandelijks afgedragen moet worden.

Ook bij inkomen boven de bijstandsnorm (bijvoorbeeld in verband met inkomensvrijlating of studietoeslag) is jaarlijks afdragen niet mogelijk, omdat het vakantiegeld (5 procent van de norm) niet toereikend is.

4.4. Afdracht bij aanvullende bijstand en inkomensvrijlating

Voor inwoners die ander inkomen hebben en te maken hebben met aanvullende bijstand of inkomensvrijlating, is jaarlijks afdragen niet mogelijk.

4.4.1. Aanvullende bijstand

Bij aanvullende bijstand op ander inkomen waarover vakantiegeld ontvangen wordt, is de reservering van het vakantiegeld (5 procent van de aanvullende bijstand) onvoldoende om jaarlijks 5 procent van het totale netto-inkomen af te dragen. Bij aanvullende bijstand op inkomen met vakantiegeld is het niet mogelijk om maandelijks vakantiegeld te reserveren voor jaarlijkse afdracht (optie 1). Dit betekent dat gemeenten voor deze groep inwoners maandelijks 5 procent moet afdragen, in combinatie met maandelijks uitbetalen van vakantiegeld (optie 2).

Of inwoners met deze werkwijze hun beslagvrije voet op maandelijkse basis ontvangen, verschilt per situatie:

- De inwoner heeft ander inkomen inclusief vakantiegeld + de gemeente betaalt het vakantiegeld maandelijks uit = de beslagvrije voet wordt gerespecteerd.
- De inwoner heeft ander inkomen exclusief vakantiegeld + de gemeente betaalt het vakantiegeld maandelijks uit = de inwoner komt onder beslagvrije voet.

Wil de inwoner toch maandelijks over de volledige beslagvrije voet beschikken? Dan zou de inwoner de andere inkomstenverstrekker kunnen verzoeken om het vakantiegeld maandelijks uit te betalen. Het advies is om de inwoner hierover de informeren en eventueel de suggestie te doen dat de inwoner de werkgever of andere uitkeringsinstantie kan verzoeken het vakantiegeld ook maandelijks uit te betalen. Of de andere inkomensverstrekker gehoor geeft aan het verzoek tot maandelijkse uitbetaling van het vakantiegeld, is niet te garanderen. De werkgever of andere uitkeringsinstantie is dit niet altijd verplicht. Dit hangt in geval van inkomen uit arbeid van de inhoud van het (arbeids)contract af. Het is belangrijk inwoners hierop te wijzen.

Is de aanvullende bijstand onvoldoende om op maandelijkse basis 5 procent van het totale inkomen af te dragen, dan wijkt de beslaglegger af van de standaard beslagvolgorde en beslaat het inkomen dat wel voldoende ruimte voor afdracht biedt. De gemeente is dan niet de derde-beslagene. Wel kan de inwoner de gemeente verzoeken het vakantiegeld maandelijks uit te betalen, om zo alsnog maandelijks over de beslagvrije voet te beschikken.

4.4.2. Inkomensvrijlating

De beslagvrije voet voor een inwoner met een bijstandsuitkering bedraagt altijd 95 procent van de bijstandsnorm. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de inkomensvrijlating. Al het inkomen boven de beslagvrije voet valt onder de afloscapaciteit en komt in dat geval toe aan de beslagleggende partij, ten behoeve van de aflossing van schulden. De afdracht zal bij inkomensvrijlating dus meer dan 5 procent van de bijstandsnorm zijn. Het reserveren van het vakantiegeld om jaarlijks af te dragen volstaat in dat geval niet. Er moet daarom bij inkomensvrijlating gekozen worden voor maandelijkse afdracht en maandelijkse uitbetaling van het vakantiegeld.

4.5. Alternatieve vormen van afdracht

In sommige ict-systemen is het mogelijk om het vakantiegeld te blijven reserveren voor jaarlijkse afdracht en maandelijks het verschil (5 procent van de norm minus het gereserveerde vakantiegeld) direct vanuit de aanvullende bijstand af te dragen aan de beslaglegger. Deze manier van maandelijks afdragen voldoet aan de in dit handelingskader genoemde kaders.

Helaas is het wettelijk gezien niet mogelijk om de afdracht maandelijks te reserveren in gevallen waar het vakantiegeld niet toereikend is: de uitkering is maandelijks opeisbaar als gevolg van artikel 45 lid 1 Pw en mag dus niet gereserveerd of uitgesteld betaald worden.

Dit is anders dan bij het vakantiegeld; de maandelijkse aanspraak op vakantiegeld leidt niet tot een maandelijks opeisbare vordering. De gemeente heeft immers de beleidsvrijheid om ervoor te kiezen om het vakantiegeld ook jaarlijks uit te betalen. Dit in tegenstelling tot de uitkering.

Dat de maandelijkse uitkering (zonder VT) maandelijks opeisbaar is brengt met zich mee dat de afdracht over die maand ook aan die maand toegerekend dient te worden. Jaarlijkse afdracht van gereserveerde maandelijks opeisbare gelden is dus wettelijk niet toegestaan en leidt daarnaast tot een onwerkbare situatie voor de beslaglegger.

Voorbeeld: Er zijn 4 beslagleggers (waarvan een de coördinerend deurwaarder), allen concurrente vorderingen. De coördinerend deurwaarder heeft al twee jaar beslag liggen. In augustus komt daar een tweede beslaglegger bij, in december een derde, en in april de vierde. In mei ontvangt de coördinerend deurwaarder de jaarlijkse afdracht, die is opgebouwd uit 12 x 5 procent van de maandelijkse uitkering. De coördinerend deurwaarder zal dan per maand moeten terugrekenen wat er over die maand is afgedragen. Dat betekent ook: terugvinden wat tot en met 1 juli de dan geldende norm was, wat de norm van juli tot en met december was, en wat de norm van januari tot moment van uitbetalen was. Daarnaast moet de coördinerend deurwaarder bekijken wie er in die maand welk deel van de afdracht over die maand toekomt. Dus hij moet over juni tot augustus de bedragen zelf behouden. Over augustus tot december verdelen met de tweede beslaglegger. Vanaf december over 3 beslagleggers en vanaf april over 4. Dit is een onwerkbare situatie.

Het verschil met optie 1 (het jaarlijks afdragen van het vakantiegeld) is, dat vakantiegeld niet maandelijks opeisbaar is. Dit hoeft dus ook niet toegerekend te worden aan een bepaalde maand. Dat kan daarom eenvoudig verdeeld worden over de beslagleggers van dat moment (het moment van afdragen), los van wanneer die beslagleggers beslag hebben gelegd.

Slechts in zeer uitzonderlijke situaties is maandelijks afdragen in combinatie met maandelijks reserveren van vakantiegeld toegestaan. Dit is altijd op expliciet verzoek van de inwoner. Dergelijk maatwerk mag er nooit toe leiden dat de inwoner niet rond kan komen. Het is belangrijk de inwoner op de risico's te wijzen, en het vraagt om afstemming met de inwoner (en eventueel een professional, zoals een schuldhulpverlener, budgetconsulent, bewindvoerder of inkomensconsulent) en goede afspraken. Verandert de inwoner van gedachten? Dan moet deze uitzondering direct teruggedraaid worden. Een risico hierbij is dat de gemeente dit niet (op tijd) hoort en/of dat de inwoner andere stappen neemt. Het is dus, ook met het oog op bestaanszekerheid, van belang om hierover in contact te blijven met de inwoner.

4.6. Afdracht bij wisselend inkomen

Het is mogelijk, en in sommige gevallen wenselijk, gedurende het jaar over te stappen van de ene werkwijze naar de andere. Er zijn verschillende situaties denkbaar:

1. Voor een inwoner wordt maandelijks vakantiegeld gereserveerd, met de bedoeling dit jaarlijks aan de beslaglegger af te dragen. Halverwege het jaar gaat de inwoner inkomen uit arbeid ontvangen. Dit inkomen ligt onder de toepasselijke bijstandsnorm. De gemeente stapt over op maandelijkse afdracht, en betaalt vanaf dat moment maandelijks het vakantiegeld aan de inwoner. Het reeds gereserveerde vakantiegeld kan direct of op de reguliere betaaldatum uitbetaald worden aan de beslaglegger.
2. Voor een inwoner wordt maandelijks vakantiegeld gereserveerd, met de bedoeling dit jaarlijks aan de beslaglegger af te dragen. Halverwege het jaar gaat de inwoner inkomen uit arbeid ontvangen. Dit inkomen is hoger dan de bijstandsnorm. Gevolg daarvan is dat de uitkering wordt beëindigd. De gemeente is dan niet langer de derde-beslagene en betaalt het gereserveerde geld uit aan de beslaglegger. Was eerder gekozen voor maandelijkse afdracht in combinatie met het maandelijks uitbetalen van het vakantiegeld? Dan zijn de afdracht en de uitbetaling van het vakantiegeld al afgehandeld.
3. De inwoner uit situatie 2 raakt gedurende het jaar werkloos en vraagt opnieuw een uitkering aan. Is dit binnen 30 dagen, dan herleven het recht op uitkering en het beslag. Zit hier meer dan 30 dagen tussen, dan betreft het een nieuwe uitkering, die opnieuw moet worden toegewezen. De beslaglegger zal dan ook opnieuw beslag moeten leggen. De gemeente kan opnieuw een afweging maken tussen jaarlijks of maandelijks afdragen.
4. De inwoner heeft een sterk wisselend inkomen, wat de ene maand voldoende en de andere maand onvoldoende ruimte voor afdracht biedt. Het is aan de beslaglegger om het inkomen te beslaan dat voldoende ruimte biedt voor de afdracht.

4.7. Wijziging van werkwijze afdracht

Droeg een gemeente eerder standaard maandelijks 5 procent af aan de beslaglegger en reserveerde zij daarnaast 5 procent vakantiegeld? Ook bij lopende beslagen moet de beslagvrije voet maandelijks geborgd worden en heeft jaarlijks afdragen de voorkeur. Gemeenten die eerder kozen voor maandelijkse afdracht in combinatie met reserveren van vakantiegeld, moeten die werkwijze dus aanpassen. Het tot nu toe gereserveerde vakantiegeld kan direct worden uitbetaald aan de inwoner, met terugwerkende kracht vanaf de maand van beslaglegging. Ligt er bijvoorbeeld vanaf augustus beslag en wordt in oktober de werkwijze aangepast? Dan gaat het vakantiegeld vanaf augustus naar de inwoner. Het resterende tot nu toe opgebouwde vakantiegeld valt onder het beslag.

- Wanneer vanaf nu gekozen wordt voor jaarlijkse afdracht, ontvangt de beslaglegger bij het eerstvolgende afdrachtmoment het vakantiegeld vanaf het moment dat de nieuwe werkwijze werd gehanteerd. Tot het moment van wijzigen van de werkwijze heeft de beslaglegger al maandelijks 5% ontvangen. De inwoner ontvangt als het ware met terugwerkende kracht wat die in eerdere maanden tekort is gekomen (omdat de uitbetaling aan de inwoner maar 90% was). Het direct uitbetalen van het tot nu toe gereserveerde vakantiegeld, voorkomt ook dat er bij de volgende uitbetaling een deel naar de beslaglegger en een deel naar de inwoner moet.

- Wanneer vanaf nu gekozen wordt voor maandelijkse afdracht in combinatie met maandelijks uitbetalen van het vakantiegeld, verandert er niets voor de beslaglegger: die ontvangt nog steeds maandelijks 5 procent van het totale netto-inkomen. De inwoner ontvangt vanaf nu maandelijks het vakantiegeld, en ontvangt met terugwerkende kracht wat hij in eerdere maanden tekort is gekomen (omdat de uitbetaling aan de inwoner maar 90 procent was).

In beide gevallen is terugwerkende kracht tot voor de laatste uitbetaling van het vakantiegeld niet nodig.

Om u te ondersteunen bij het informeren van zowel inwoners als beslagleggers, heeft de VNG deze twee voorbeeldbrieven beschikbaar:

- Inwoners: voorbeeldbrieven_derdenbeslag_inwoners.docx
- Beslagleggers: voorbeeldbrieven_derdenbeslag_beslagleggers.docx

5. Gemeente in de rol van schuldhulpverlener

Ook schuldhulpverleners hebben te maken met de Wvbvv. Zo moeten zij de beslagvrije voet opnemen in het Plan van aanpak en deze altijd respecteren. Daarnaast is de beslagvrije voet onderdeel van de berekening van het vrij te laten bedrag en is het raadzaam deze altijd te controleren voor inwoners die te maken hebben met beslag. Deze taken worden in onderstaande paragrafen uitgewerkt.

5.1. Wgs en het Plan van aanpak

Sinds de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) op 1 januari 2021, is het voor schuldhulpverleners verplicht om bij het opstellen van het plan van aanpak rekening te houden met de beslagvrije voet. Dit betekent dat de inwoner altijd ten minste over dat bedrag moet kunnen beschikken. Het verhogen van de beslagvrije voet (door de berekening vrij te laten bedrag) waardoor de afloscapaciteit lager wordt, is toegestaan. Het verlagen van de beslagvrije voet om een hogere afloscapaciteit te creëren is niet toegestaan.

De schuldhulpverlener kan de rapportage van de beslagvrije voet berekening toevoegen aan het dossier van de inwoner. De berekening hoeft niet te worden opgenomen in het plan van aanpak, de hoogte van de beslagvrije voet wel. Als na de (her)berekening blijkt dat de beslagvrije voet niet correct is, kan de schuldhulpverlener ervoor kiezen om de berekening toe te voegen. Met behulp van de herberekening kan de inwoner, waar nodig ondersteund voor de schuldhulpverlener, contact leggen met de beslaglegger met het verzoek om de beslagvrije voet te corrigeren.

5.2. Rekentools schuldhulpverleners

Sinds 1 mei 2021 is de rekentool beslagvrije voet (met bronbevraging) van BIDN (Bureau InformatieDiensten Nederland, voorheen het InlichtingenBureau) toegankelijk voor schuldhulpverleners. Het portaal is alleen bereikbaar via een beveiligd netwerk (Diginetwerk of Gemnet). Op hun website vindt u informatie over hun diensten met betrekking tot schulden (derdenbeslag en schuldhulpverlening). Aanmelden voor hun rekentool kan hier.

De rekentool van het Burgerportaal past dezelfde (uniforme) rekenregels toe, maar maakt geen gebruik van bronbevragingen. Schuldhulpverleners kunnen wel de basisregistratie personen raadplegen, maar zijn voor overige gegevens afhankelijk van de inwoner.

5.3. Vrij te laten bedrag

Het vrij te laten bedrag (vtlb) geldt voor alle inwoners die een minnelijk traject (Msnp) en/of een wettelijk traject (Wsnp) via de gemeente doorlopen. De beslagvrije voet maakt onderdeel uit van de berekening van het vrij te laten bedrag. Daarnaast kent het vtlb een zogenaamd nominaal bedrag, bovenop de beslagvrije voet. Dit bestaat uit correctieposten voor noodzakelijke uitgaven zoals arbeidstoeslag, eigen risico, kinderopvang, reiskosten en individuele lasten.

De berekening van de beslagvrije voet gaat uit van afgeleide kosten en toeslagen, gebaseerd op het fiscaal inkomen. In werkelijkheid hebben inwoners vaak andere zorg- en woonkosten of

ontvangen zij soms een ander bedrag aan toeslagen. Ook hebben veel inwoners meer kosten dan waar in de beslagvrije voet rekening mee gehouden wordt.
Het nominaal bedrag is bedoeld om een berekening op maat te kunnen maken. Minimaal (uitsluitend noodzakelijke kosten worden in de berekening opgenomen), doch toereikend (inwoners moeten voldoende te besteden hebben om alle noodzakelijke kosten te voldoen).

Sinds 1 juli 2023 is de duur van het Wsnp-traject en het Msnp-traject verkort van 36 maanden naar 18 maanden. De looptijd van de Wsnp kan sinds 1 juli 2023 al beginnen op de datum waarop de eerste aflossing in het kader van de Msnp is gedaan (ook als de aflossing € 0,- was, bijvoorbeeld als gevolg van beslag of een inkomen gelijk aan of lager dan het berekende vrij te laten bedrag). Dit is toegelicht in de beantwoording van de prejudiciële vragen door de Hoge Raad.

Daarnaast is voor de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) sinds 1 juli 2024 het vrij te laten bedrag de norm bij het vaststellen van de afloscapaciteit. Ook als inwoners hierdoor geen afloscapaciteit hebben en aan de schuldeisers een aanbod zonder afloscapaciteit moet worden gedaan. Deze ontwikkelingen maken het cruciaal dat de berekening van het vrij te laten bedrag (en afgeleid dus ook de berekening van de beslagvrije voet) correct is.

Het vrij te laten bedrag wordt doorgaans berekend met de Vtlb-calculator, een applicatie van Bureau Wsnp. Diverse schuldhulpverleningssystemen hebben de calculator geïntegreerd. Het fiscaal inkomen en de gegevens over de leefsituatie moeten handmatig ingevoerd worden.

5.4. Controleren beslagvrije voet

Inwoners die zich aanmelden voor hulp bij hun schulden, of die in beeld komen via vroegsignalering, kunnen voorafgaand aan of tijdens het traject te maken krijgen met beslaglegging. In die situaties heeft de gemeente als schuldhulpverlener ook te maken met de beslagvrije voet. In de eerste plaats is het raadzaam de beslagvrije voet na te (laten) rekenen. Ook zal de gemeente als schuldhulpverlener beoordelen of:

- het beslag opgeheven kan worden.
- het beslag een belemmering vormt, bijvoorbeeld omdat er daardoor niet gestabiliseerd kan worden.
- Wordt er actie ondernomen dient te worden, bijvoorbeeld het indienen van een direct Wsnp-verzoek of een verzoek tot een voorlopige voorziening.

De rekentool berekent de beslagvrije voet met gegevens uit de UWV Polisadministratie en de BRP. Het kan gebeuren dat de beslagvrije voet, die de rekentool oplevert, niet volledig is. Bijvoorbeeld omdat

- gegevens uit de Polisadministratie niet actueel genoeg zijn.
- er (bijvoorbeeld ondernemers- en PGB-) inkomen is dat niet zichtbaar is in de Polisadministratie.
- er sprake is van verrekening of beslag op andere inkomstenbronnen.

In deze gevallen zullen inwoners zelf de meest actuele gegevens moeten aandragen om de beslagvrije voet te laten wijzigen. Als inwoners dit binnen 4 weken na vaststelling doen, wordt de beslagvrije voet (indien nodig) met terugwerkende kracht aangepast.

Als inwoners dit pas later doen, wordt de beslagvrije voet vanaf het moment van de melding aangepast. Zie voor meer informatie ook §3.1.2.

Wanneer de gemeente buiten de rol van beslaglegger twijfelt aan de juistheid van de beslagvrije voet die de beslaglegger vaststelde, dan mag de gemeente de rekentool niet bevragen om de beslagvrije voet te controleren. Wel kan de gemeente in andere rollen –zoals schuldhulpverlener- gebruik maken van de Centrale Voorziening BVV van BIDN (Bureau InformatieDiensten Nederland, voorheen het InlichtingenBureau) (zie ook §5.2), of net als de inwoner zelf eventueel in het Burgerportaal de beslagvrije voet narekenen met eigen gegevens. In beginsel geldt dat voor een bijstandsgerechtigde een afloscapaciteit van 5 procent van de geldende bijstandsnorm (inclusief vakantiegeld) wordt aangehouden.

Beslagleggers zijn bevoegd de beslagvrije voet opnieuw te berekenen als zij bekend raken met feiten of omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de hoogte van de beslagvrije voet. Schuldhulpverleners kunnen in deze gevallen dus het best eerst contact opnemen met de beslaglegger. Of de inwoner attenderen en verzoeken om contact op te nemen met de beslaglegger. Als inwoners de beslaglegger verzoeken om de beslagvrije voet te herberekenen dan is deze verplicht om dit te doen.

Betalingsregelingen, betaalafspraken en aflossingsregelingen vallen buiten de scope van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet en dus ook buiten de 5 procent-regeling. Maar ook in situaties wanneer de wet niet van toepassing is, is het op grond van het maatschappelijk verantwoord incasseren door bestuursorganen goed om na te gaan of de betaalafspraak wel binnen de afloscapaciteit van de inwoner past. Zo kan worden voorkomen dat een inwoner onder het bestaansminimum komt of vaste lasten niet kan betalen waardoor er nieuwe schulden ontstaan. Ook is het goed om bij het treffen van betalingsregelingen te kijken wat nodig is om toe te werken naar een structurele oplossing, zeker wanneer er (vermoeden is dat er) meerdere schulden zijn.

Voor betalings- en aflossingsregelingen kan de beslagvrije voet niet berekenend worden in de rekentool (want er is geen sprake van invordering en vaststelling van de beslagvrije voet), maar de gemeente kan op basis van gegevens van de inwoner alsnog een berekening maken. De gemeente kan de inwoner ook wijzen op het Burgerportaal: een website waarmee de inwoner zelf kan narekenen wat zijn/haar beslagvrije voet is.

6. De positie van de inwoner

Met de invoering van de Wvbvv hoeven inwoners in principe geen informatie meer aan te leveren over hun situatie aan de beslaglegger. De administratieve druk is daarmee deels weggevallen en de beslagvrije voet zal in een deel van de gevallen hoger worden vastgesteld dan voorheen, wanneer informatie ontbrak. De inwoner heeft niet langer een informatieverstrekkende taak, maar nog wel altijd een controlerende taak.

Bij bijstandsuitkeringen waarbij de beslagvrije voet is vastgesteld als percentage, 95 procent van de norm inclusief vakantietoeslag, is zelfs herberekening niet meer nodig. De bijstandsuitkering is daar namelijk al afgestemd op de woon- en leefsituatie en de beslagvrije voet beweegt automatisch mee met wijzigingen.

6.1. Proces, rechten en plichten

Inwoners op wiens inkomen beslag wordt gelegd ontvangen een brief van de beslaglegger met een modelmededeling. Hierin staan de gegevens (inkomen, leef- en woonsituatie) die gebruikt zijn om de beslagvrije voet te berekenen. Het is de plicht van de inwoner om te controleren of deze gegevens kloppen. Op de rijkspagina 'Uw beslagvrije voet' staat een animatiefilmpje dat het hele proces uitlegt. Inwoners kunnen bij vragen contact opnemen met de beslaglegger, de derde-beslagene of lokale hulporganisaties.

6.1.1. Meerdere beslagen en berekeningen

In sommige gevallen ontvangt een inwoner van meerdere beslagleggers informatie over een (andere) beslagvrije voet. Niet elke beslaglegger weet op voorhand of er sprake is van een lopend beslag of verrekening. Door de verplichte beslagvolgorde (zie ook §2.2.6) wordt het beslag zo veel mogelijk op één inkomensbron gelegd, maar daar kan vanaf geweken worden. Daardoor kan beslag komen te liggen op meerdere inkomens. Het is aan de inwoner om aan te geven dat er sprake is van een al lopend beslag of verrekening. Dit staat ook in de begeleidende brief die met de modelmededeling wordt verzonden.

6.1.2. Beperkingen in de berekening

Het kan zijn dat de Polisadministratie niet actueel genoeg is of dat inkomensstromen niet zichtbaar zijn (bijvoorbeeld bij zelfstandig ondernemers of alimentatie). In dat geval moet de inwoner zelf de meest actuele gegevens aanleveren om de voorlopig vastgestelde beslagvrije voet te laten wijzigen.

Daarnaast houdt de berekening geen rekening met verrekening of beslag (op andere inkomensbronnen) omdat dit niet uit de bronnen kan worden afgeleid. Deze verrekeningen en beslagen hebben uiteraard wel invloed op de afloscapaciteit van inwoners. Gegevens over verrekening of beslag op een ander inkomensdeel zullen dus, zolang de Wet stroomlijning keten voor derdenbeslag (Wskd) nog niet in werking getreden is, door inwoners zelf moeten worden aangedragen.

6.1.3. Verzoeken om herberekening

Inwoners hebben vanaf het moment van beslagleggen 4 weken de tijd om de beslaglegger te wijzen op eventuele onjuistheden in de gebruikte gegevens. Inwoners kunnen ook na 4 weken informatie aanleveren of vragen om een tussentijdse herberekening van hun beslagvrije voet. In dat geval wordt de beslagvrije voet niet met terugwerkende kracht aangepast, maar vanaf het moment van de melding.

De beslagvrije voet kan dus op drie momenten opnieuw worden vastgesteld:

- Op verzoek van de inwoner. Na vaststelling van de beslagvrije voet kunnen inwoners aanvullende informatie aanleveren als zij vermoeden dat de berekening niet klopt. Als dit binnen 4 weken na ontvangst van de modelmededeling gebeurt, wordt de beslagvrije voet met terugwerkende kracht aangepast.
- Op initiatief van de beslaglegger. Beslagleggers moeten de beslagvrije voet opnieuw vaststellen zodra zij nieuwe informatie ontvangen die mogelijk van invloed is op de beslagvrije voet. Dit signaal kan afkomstig zijn van de inwoner zelf of van een derde, zoals een schuldhulpverlener.
- Minimaal één keer per jaar. De wet verplicht tot een jaarlijkse herberekening zodat de beslagvrije voet actueel blijft.

6.2. Rekentool Burgerportaal

De rekentool waarmee inwoners hun beslagvrije voet kunnen berekenen is beschikbaar in het Burgerportaal. Deze rekentool gebruikt dezelfde rekenregels, maar bevraagt geen bronnen. Inwoners moeten dus alle gegevens zelf invoeren. Op de website staat ook informatie (en een animatie) over wat beslag is, wat de beslagvrije voet inhoudt, en wat inwoners kunnen en moeten doen.

6.3. Hardheidsclausule

Omdat de berekening van de beslagvrije voet sinds 2021 grofmaziger is geworden, is er een hardheidsclausule in de wet opgenomen. In bijzondere situaties kan hier via de kantonrechter een beroep op worden gedaan.

De hardheidsclausule is bedoeld om in situaties van een ‘kennelijk onevenredige hardheid als gevolg van een omstandigheid waarmee geen rekening is gehouden bij de vaststelling van de beslagvrije voet’ (art. Artikel 475fa van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering), de beslagvrije voet voor een door de kantonrechter nader te bepalen termijn te verhogen. Het moet hierbij gaan om uitzonderlijk hoge noodzakelijke en niet (deels) via andere wegen te verlagen kosten waardoor de inwoner aantoonbaar onder het bestaansminimum komt, zoals hoge onvergoede zorg- of medische kosten, kosten die noodzakelijk zijn voor inkomensverwerving, kosten voor de zorgverzekering voor personen in een inrichting zonder (volledige) zorgtoeslag, of (hoge) woonlasten die op basis van de rekenregels niet volledig gedragen kunnen worden. Inwoners die een beroep willen doen op de hardheidsclausule kunnen daar mogelijk ondersteuning bij nodig hebben, bijvoorbeeld van een Sociaal Raadslid of het Juridisch Loket.

7. Stelsel en samenwerking met ketenpartners

Tegelijk met het ingaan van de Wvbvv is ingezet op een samenwerking tussen de partijen die betrokken zijn bij derdenbeslag. Deze samenwerking kreeg vorm in ‘de keten van derdenbeslag’: een complexe keten van publieke en private partijen met verschillende bevoegdheden en belangen. De keten bestaat uit SZW, CJIB, UWV, SVB, de Belastingdienst, LBIO, gemeenten (vertegenwoordigd door de VNG), waterschappen en de KBVG (Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders). Daarnaast zijn het BIDN (Bureau InformatieDiensten Nederland, voorheen het InlichtingenBureau) en Stichting Netwerk Gerechtsdeurwaarders (SNG) betrokken vanwege betrokkenheid bij de rekentool beslagvrije voet (zie hieronder). Inwoners en partijen die zelf geen beslag leggen, maar hier wel mee te maken krijgen (zoals derde-beslagene of bij de ondersteuning van inwoners) zijn geen onderdeel van deze keten.

7.1. Organisatie

Een projectorganisatie ondersteunde de implementatie van de Wvbvv, in opdracht van het ministerie van SZW. Onder andere met het verwerken van de berekening van de beslagvrije voet, aanpassen van processen coördinerend deurwaarderschap en aansluiting op een rekentool beslagvrije voet. Na de implementatiefase werd de projectorganisatie in juli 2022 overgedragen aan een beheerorganisatie: het ketenbureau voor derdenbeslag van SZW (hierna: ketenbureau). Het ketenbureau is de schakel tussen uitvoering en beleid en verantwoordelijk voor het beheer en de doorontwikkeling van de Wvbvv.

Het ketenbureau heeft 4 kerntaken:

1. Ondersteunen van de sturing van de keten; inhoudelijk en procesmatig ondersteunen van de sturing van de keten.
2. Signaleren en adviseren; signaleren van kansen en knelpunten in beleid en uitvoering (waaronder informatievoorziening en architectuur) en het geven van (gevraagd en ongevraagd) advies daarover aan het ketenbestuur.
3. Beheren ketenobjecten die bijdragen aan de ketendoelen, zoals het burgerportaal, de rekenregels, de modelmededeling, etc.
4. Bedrijfsvoering; onder andere de planning en verantwoording en doorontwikkeling van het ketenbureau.

7.2. Overlegstructuur

De keten voor derdenbeslag kent verschillende overlegstructuren. Een stuurgroep besluit over strategische vraagstukken, waaronder ook de Wet stroomlijning keten voor derdenbeslag (in ontwikkeling) en de doorontwikkeling van het schuldendomein bijvoorbeeld op het gebied van governance en doelarchitectuur.

Het ketenoverleg beslagvrije voet besluit over het beheer van de beslagvrije voet op tactisch en operationeel niveau, zoals vaststellen scope van releases (inclusief het burgerportaal). Ook adviseert het de stuurgroep over stukken die daar ter besluitvorming voorgelegd worden. Daarnaast is er een beleidsoverleg en een beheeroverleg.

Het ketenbureau organiseert twee keer per jaar een stakeholderbijeenkomst. Daarvoor worden organisaties uitgenodigd die zelf geen beslag leggen maar wel te maken hebben met de beslagvrije voet, bijvoorbeeld omdat zij inwoners ondersteunen die hiermee te maken hebben, zoals sociaal raadslieden, het Juridisch Loket, incasseerders en beschermingsbewindvoerders.

7.3. Rekentools in de keten

In de keten voor derdenbeslag hebben de Belastingdienst, UWV, BIDN (Bureau InformatieDiensten Nederland, voorheen het InlichtingenBureau) en Stichting Netwerk Gerechtsdeurwaarders (SNG) ieder een rekentool ontwikkeld. Het ketenbureau monitort uniforme berekening en uitkomst van de beslagvrije voet. De meeste gemeenten maken gebruik van de rekentools van het BIDN of SNG. Op de website van het BIDN en de website van SNG is relevante informatie beschikbaar, zoals een handleiding voor het portaal, instructievideo's en de veelgestelde vragen.

7.4. Samenwerking in de gemeentelijk (sub)keten

Gemeenten vormen als lokale overheid een onderdeel van de keten voor derdenbeslag. Zij hebben contact met inwoners en vertegenwoordigen zowel de rol van invorderaar, schuldhulpverlener en vroegsignaleerder. Gemeenten spelen dan ook een cruciale rol in het signaleren van schulden, sociaal incasseren (zie ook §3.1) en het bieden van passende (schuld)hulpverlening. Door ook als gemeente samen te werken als één overheid en de inwoner centraal te zetten, kunnen gemeenten effectiever bijdragen aan het voorkomen en klein houden van schulden en structurele oplossingen bieden voor financiële zorgen en schulden. Ook kunnen hiermee onnodige kosten voor gemeente en inwoners worden beperkt en wordt bijgedragen aan het (vergroten van) het vertrouwen van inwoners in hun gemeenten en de overheid in brede zin.

Wat gemeenten bijvoorbeeld kunnen doen:

- Een gezamenlijke visie ontwikkelen waarbij de inwoner centraal staat, aandacht is voor diens gehele situatie (en eventuele onderliggende problematiek) en gewerkt wordt vanuit vertrouwen in mensen en in elkaar.
- Geanonimiseerde casusbesprekingen houden om beleid en uitvoering vanuit verschillende afdelingen op elkaar af te stemmen en om van elkaar te leren.
- Korte lijnen opzetten en een warme overdracht organiseren met schuldhulpverlening, met toestemming van de inwoner en eventueel ondersteund door een Data Protection Impact Assessment (DPIA).
- Een overkoepelend regisseur of projectleider aanstellen die de samenwerking aanjaagt en coördineert.
- Ruimte creëren om samen te leren, experimenteren en evalueren wat werkt.
- Deskundigheid bevorderen met onder andere communicatietrainingen, sessies met ervaringsdeskundigen en gezamenlijke kennisactiviteiten.
- Duidelijke procesbeschrijvingen maken van de samenwerking vanuit verschillende rollen, bezien vanuit de inwoner.
- Aandacht hebben voor het herstellen of behouden van contact met inwoners. Bijvoorbeeld via begrijpelijke communicatie-uitingen waarmee de drempel naar de gemeente verlaagd zodat inwoners eerder contact opnemen voor informatie en/of ondersteuning.
- Zorgen dat inwoners zich gehoord en begrepen voelen en weten dat de gemeente meedenkt met hun financiële zorgen, bijvoorbeeld met een passende betalingsregeling.

Invorderaars kunnen bovenstaande ook uitdragen in hun eigen rol en processen, zie hiervoor ook hoofdstuk 3. Daarnaast kunnen schuldhulpverleners en vroegsignaleerders met onderstaande illustratie bijdragen aan de samenwerking in de schuldenketen om schulden te voorkomen en klein te houden.